

Ötűstő: KNEŽA MURIT

Ötűstés IDEJE: 1967.

TART.: POGÁNYSZENTPÉTER SHELLEM KULTÚRÁJA

134 lap

FŐLDRAZSI MUTATÓ: POGÁNYSZENTPÉTER

SZAKMUTATÓ: XIX A, B, C
XX

PAPÍRPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRRA'S

ÁTVEZETVE AZ EGYS. LTK. 1083-as TETELE ALÓL

Lucázás

1083

RIPPL-RÓNAI MÚZEUM
KAPOSVÁR
Telefon: ... Postafiók 70.

Pogányszentpéter 1967 június
Adatközlő: Molnár Imre 54 éves
Gyűjtő: Knézy Judit

Egy darab fát bevittünk, arra ráütünk,
Kity-koty gelegonya kettő
Lasponya három, a pálinkát várom
Annyi csirkéjük legyen, mint égen a csillag, földön a fűszál
Kity-koty
Ha nem annak szalonnát, levágom a gerendát
Aggyon Isten száz malacot egy rongyos ólat
Kity-koty ... *alb*
Buzával szokták megszórni, azt adják az állatnak később

Dalok

Tollfosztáskor

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Molnár Imréné 50 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Tollfosztáskor énekeltek, édesapám fő dalos vót

Sárgalábu kispacsirta

A Margitkörcuti fogház

Eresz alatt fészkel a fecske

Fecskemadár vándormadár

Subárolás

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Molnár Imre 54 éves és
Molnár Imréné 50 éves

kat. diszparant

Gyűjtő: Knézy Judit

Ezt a katolikusok is, evangélikusok is járták.

Aprószentekkor mentek és:

"Hála Isten, hogy megértük aprószentek naptyát
Adja meg az Isten, sok számos éven megérhessük
De ne ilyen buval-bánattal, örvendetes napokkal
Friss légy, jó légy, egészséges légy,
Keléses ne légy
Ha vizért küdnek borért menj,
Ha borér küdnek vizér menj
Adjon az Isten bő bort, bő buzát
léleküdvösséget legtöbbit.
Dicsértessék a Jézus Krisztus

A korbácsot subárnak hívták, azt nyolc szál vesszőből fonták.

Ujévi köszöntő

Pogányszentpéter 1967. június

Adatközlő: Molnár Imréné 50 éves *kel. regisztráció*

Gyűjtő: Knézy Judit

"Boldog újévet jöttem kívánni én
Ennek a szép téli napnak sugárzó reggelén
Kamrátokba sok jót, házatokba békét
Szívetekbe boldogságot
Áldott csendességet."

/Régi iskolás-könyvben volt/
Tervekhez szerencsét
A munkához kedvet
Mindenféle földi jóból
A legkedvesebbet
Kérem a jó Istent
Adjon áldást rátok
Hogy az újév minden napját
Boldogan járjátok."

Állattartás

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Molnár Imre 54 éves és
Molnár Imréné 50 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

A hosszú zsuppos istállót még a Tsz. építette 1961-ben.

Marhákat itt igazásra használtak, még most is vannak akik igaz-
zák /Tsz.tag, beteges, nemigen jár a Tsz-be, s így saját fogatát hasz-
nálja./Nemigen mentek a tejhaszonra, inkább igazták a szegényebbek
5-6 holdas. Akinek több birtoka volt az jobban lovat tartott. 5-6 pár
marhafogat van még a faluban. Ugy is van, hogy kettő fog össze és
összeadják a tehenüket s így van egy fogat.

1959-ben alakult meg a Tsz, addig több vót a tehénfogat, mint a
lófogat.

Gergelyezés

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Molnár Imre 54 éves *hiszennel*

Gyűjtő: Knézy Judit

Liszóba jártak el Gergelyezni.

Gergely napján jártak köszönteni. Liszóban iskolában tanultuk.

Piros kardot hordtak ezek a Gergelyezők.

/Bátyáim Miholcsek Imre Liszó tudják még a szöveget/

Orgazdák.

Pogányszentpéter, 1967 június
Adatközlő Mitnyek István 76 éves
Gyűjtő: Knézy Judit

Pécsek Márton összetartott a betyárokkal, őatta el a szerzett árut, osztozott velük. Szakáll Mihály is velük tartott, az egy szógyerek vót. Sugó vót, ha jöttek a zsandárok, már előre neszét veték, s aztán indits.

"Vót aki "megrakódott" így gazdagodott a Farkas is, annak a felesége a betyárok nője vót."

Rápsicek büntetése

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Kálmán Ferenc 80 éves *heles*

Gyűjtő: Knézy Judit

A rápsickodást a bíró hol pártóta, hol nem, kötelessége vót kiadni.

A Pécsek Gyula az az egy bíró vót, aki azt monta, hogy nem. Van felső bíróság forduljanak ahó. Hogy egy embert egy nyulért végigvergyenek, a méltóságos báró kedvéért azt nem.

J á t é k o k:

"Litya" "Sicc a hátulsó"

Pogányszentpéter, 1967 június
Adatközlő: Kodela Imréné 62 éves
23 holdas, ev.
Gyűjtő: Knézy Judit

Husvétkor szoktunk először játszani Konterék nagy udvarában.

"Sicc a hátulsó" úgy is montuk, hogy lityázunk. Összeállt több pár, a hátulsó pár szalatt. Vót egy litya, az lejjebb 20-30 m.-re állt a sortól. Azt kellett vóna megkerününk, de ha ügyes vót, megfokta az egyiket, vót párgya, és akkor a másik lett a litya.

Az új litya monta: "Sicc a hátulsó".

Nagyobbak, kisebbek külön
fiuk, lányok együtt.

Beugrós

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Kodela Imréné 62 éves, 23 hol-

Gyűjtő: Knézy Judit

das, ev.

Körbe-karéjba átunk, ketten átunk egymás elé. Egy ment kívül, ahova az beugrott ott hárman lettek, akkor a külső ment tovább.

Egy ment körbe. Előfordult, hogy valaki nem vette észre, hogy beálltak elé.

Betyárhagyomány

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Mitnyek István 76 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

1910-ben Hidegkúton jártunk ölfát vágnyi, ott az ut mellett a Trencsén léniánál vót egy nagy-nagy tölfa, a gyökérzetén négy-szegletes kis vágás vót, be vót forrva.

Mondom: "Te Jóska ebbe pénzt tettek valamiko a betyárok." Leváktam, üres vót az egész belsősje, pudvas vót, piszkállom, egy illen vastag köteg pénz vót benne, szalaggal átvót kötve, kék színü vót, de mállott.

Cipőzés

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Kodela Imréné 62 éves ,23 holdas,

Gyűjtő: Knézy Judit

év.

Körbeátunk, megfoktuk egymás közit, azt meg cipőzésnak montuk, Kettő ment kinn a körön kívül, egyik ütötte a másikat, szalatt utánna. Az első beállt és akkor monta annak akinek a helyibe beát, hogy "űsd a másikat" közösen.

"Haj szénájom-Szénájom"

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Kodala Imréné 62 éves, 23 holdas, ev.

Gyűjtő: Knézy Judit

Körbe járás kézfogással: hajszénázzunk.

"Haj szénájom, szómájom, széna szakadékom

Benne van egy kerék asszony kerék kis menyecske.

Öleld akit szeretsz."

Egy vót körbe, mikor monták öleld akit szeretsz, egyet bevett és forogtak

"Ezt szeretem, ezt kedvelem

Én vándorom domboruján

Mossa esső minde a kettőt

Hajdinárom happ happ happ"

Kocsizás:

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Kodela Imréné 62 éves, 23 holdas,
év.

Gyűjtő: Knézy Judit

Két lány összefogta kezét

Kocsis kocsis komámasszony

Mért vagy olyan sovány asszony

Azért vagyok sovány asszony

Mert a lányom cigányasszony

Pénzem csörrenik

Ládakucsom börrenik

Anyám, anyám kapj szoknyát

Az iskolaudvarban szoktunk kocsizni, míg diákok vótunk.

Turózás

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Kodela Imréné 62 éves, 23 holdas
ev.

Gyűjtő: Knézy Judit

Kicsinyeket közösen fogtunk körbe, a kicsik ültek elől. Egy vót a kör közepén, amál vót egy bot, avva lecsapott a földre, akko egyel mindig tovább mentünk. Ugy is megtörtént, hogy a turó felugrott és elszalatt.

Kivirágzott a diófa

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Kodela Imréné 62 éves, 23 holdas, ev.

Gyűjtő: Knézy Judit

"Kivirágzott a diófa

Nagyot vetett az árnyéka

Az alatt van János dinnye

János dinnye rézmelence

Rézmelence széles menta

Széles menta szép Katica

Mikor a leányok ezt fujják

A legények táncot járgyák."

Harman leütek, kézenfogva kerügették és körbe énekeltek

Fiuk, lányok együtt. Ha sokan vótak akkor annál messzebb ültették őket.

Betyárok

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Mód János középparaszt 60/?/ éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Toldi az rabsic vót, az erdős agyonlőtte, a szentpéteri temetőben van. A szarvast ahogy fejtette, agyonlőtte az erdős. Mind a ketten leesen vótak.

Vótak idevalósi betyárok Hajnal Jancsi, Horvát Mihál, ezek szentpéteriek vótak, a többit nem tudom hová valósi vót.

Ugy hallottam, a Hajnal meg a Horvát a Bakonyban a Rezi hegy-nél halt meg, valami erdős lütte le őket, ezeket elhantolták akik megmaradtak, és az erdöst kivégezték.

Történeti néphagyományok

Fogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Mőd János középparaszt 60/?/
éves *w.*

Gyűjtő: Knézy Judit

Kolostor vót, a törökök leágyuzták abba az időbe, ha most is ott az ember kutat utána, lehet csontokat taláni. Harc lehetett ott.

Ugy beszéték a régiek, hogy a török basa vizet kért. Ezek kanászok lehettek, ezek az Inkeiek valamikor. Mutatta, hogy itt van egy főrás. S azt mondják, hogy ahogy ivott a török basa, a kanász levákta a fejít. S aztá így szerezte a vagyonát.

Kis Vár nagy Vár város féle vót. S itt ezek a szomszéd rácokka harcótak. S azok mindig kirabóták őket és megsemmisít az is.

Kis domb.

A kolostor ahol vót az pintérkuti dülő a másik része Cöv kapui rész.

Rácvesztésnek mondták ezt az erdőszélt a Sukorot erdő szélit. Itt vótak nagy harcok 48-al kapcsolatban nem meséltek mást.

Rácvesztésnél vót harc. A rácok ellen fellázadtak a faluk jászával, kapával és összeütözköztek velük.

Kolostor

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Mitnyek István 76 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Errü itt azt szokták mesényi, hányba vót a letünése, régi könyv szerint az vót, hogy itt vót a régi falu Sukorot és lent a lapba a Locsogói lapon vótak halastavak, még máma is megvan nekik a tötésük. A pusztulása ennek a klastromnak ugy történt.

A tulajdonos Pogány Péter vót, szent vót a falu, mivel a klastrom itt vót. Igy tették össze a nevit. Mátyás királ előtt ez már község vót. A pusztulás ugy vót, hogy pünkösöd napján, mikor legnagyobb misézés vót lötték le a Nagyvár és Kisvártul, mikor legtöbb nép vót benne.

Régi történelem könyvbó tudom, abbu meséték. Kiszel ékná vót az a könyv.

Ott van a Kisvárnál két magaslat meg a Nagyvárnál, onnan lötték a klastromot.

Kolostor

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Mód János középparaszt
60/?/ éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Az ő idejébe bontották a kolostort, hordták a bekötőutba, vótak kőoszlopok, lépcsők, felirat vót benne. Kis mérleget is találtak, mint a patikában van. Régi ollót, borotvát, női hajtincset befonva. Nem vót már egybe az alapja, sok pince épült itt abból, és az iharosberényi ev. templom alapja is abból épült.

Pap

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Mitnyek István 76 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Husvét naptyán Kolarits István hegyőr és mezőőr ment haza déli 12 órakor a klastrom előtt és elejbe állt egy papnak öltözött ember, kerügette jobbra is balra is, mindenhogyan csak elejbe állt. Egyszer azt mondja: Jézus segíj meg, akkor még közelített hozzá a pap. Másodszor elkáromkodta magát, akkor eltűnt.

Akkor eszmélt rá, hogy mi lehetett ez és megijedett. Arra gondot, ha káromkodásra se tűnik el, akkor agyonlúvi.

A macska a temetőnél

Pogányszentpéter 1967 június
Adatközlő: Mitnyek István 76 éves
Gyűjtő: Knézy Judit

Én nem fétem, a mondom az ördögöt is agyonlűöm. Az ugy történt, ki vótam lesre a högy alá, éjjel 12 órakor mentem a temető felé, elejbém üt egy fekete macska. Nézem, elkerütem balra, megint odagyütt leüt elejbém. Siccgettem. Odaértem a temető kapuhol, oda is jött. Sicc! sicc! de nem ment el. Az ut közepém megest elejbém áll. Eszembe vót mingyár mit csinállok vele. Levettem a puskát, kivettem a patront, a srétet kiöntöttem belüle, háromszor megforgattam a nyelvem alatt, vissza tettem. Ráfoktam addigra el is tűnt a macska.

Ördög nyul képében

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Kálmán Ferenc 80 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Klastrom tövében ült lesen Szabján János, ráspic vót és a nyulra rá akart lüni, a nyult felült és a lábával megfenyegette. Erre az illető otthagyta.

Ördöngős vadász és nyulformáju jelenés.

Pogányszentpéter 1967 június
Adatközlő: Mitnyek István 76 éves
Gyűjtő: Knézy Judit

Sörgyefa pipaszár darabját tették a patronba, avva lütték le.
Én elmentem vadászni, háromszor megforgattam a puskámat jobbra vagy balra nem tért én elejbe semmi se. Még valamikor apámtul tanutam.

Egyszer az én kollegámmal Beák Ferencsel áldozócsütörtökön kijöttünk lesre a klasromhoz. Két ut vót, jobbró és balró. Kollegám jobbra én balru maradtam a főjáraton. Miko jött fő a nap makogást hallottam. A bokor mellett átam, kihajutam a kocsiutra, amilyen széles vót az ut, ollen szélesen gyüttek a nyulak. Óvasni kezdtem 40-ig elővestam. A nyulak eltértek a Ferkó felé. Odaérnek az dur rájuklütt, a nyulak egyrakásra összeugrottak és táncótak. A Ferkó lecsatóta a puskáját, közibük dobta, ugy eltüntek, hogy heába kerestük a mezón. Mindig monta, hogy hagyjak neki is. Mondta "jaj Csicsa, Csicsa". Montam, látod hattam neked. Én nem lüttem, mer tuttam nem jó jel. De ő megörüt a sok nyulnak.

48-as hagyományok.

Pogányszentpéteri 1967 június

Adatközlő: Mitnyek István 76 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

48-as izébe rácvesztésné vót egy kut, itt fokták őket és bele-
dopták őket, akik nem tudtak emeneküni. Kibáták "Huzs ki magyar
huzs ki, hat gyerek van odahaza" "Csak maradj ott, minek gyütté
ide".

"Ingovány vót abba szoritották bele."

Ördögös ráspic

Pogányszentpéter 1967 június
Adatközlő: Mitnyek István 76 éves
Gyűjtő: Knézy Judit

Mikor haldoklott az öregapám, az nagy ráspic vót, montam neki tanitson meg, de azt felete alég az amit már tudsz, elégedj meg avva.

Ollan puskája vót az öregapámnak, hogy a falon sétált mint az óra. Ojjan ördögös vót. Elütöltös srétes puska vát. Külön vót a zacskóba por, srét.

Oda kő evinnyi a puskát, ahol három határba folik össze a viz, ott kell megöblíteni úgy, ahogy fölfelé folik a viz, s akko mindent fog, ragadós, biztos lövése vót vele. Tiszta üresen öblögették meg.

Valamiko a' is az öregapám vót. Mőgcsinyáta, hogy kidopta a zsebkendőjét, s arra a puskáva ami a falon sétát rálütt, nyul lött, behozták és megsütötték. Meg is fejtették és megették. Az is ety téma vót, ördögös dógok vótak. Valamiko vótak ijjen dógok, az hétszentség.

Mi falunkba ritka ember aki nem vót ráspic, ha rajtakapták 3-4 nap ezárták, aztán jöttek haza. Vót ollan is aki elvitte a puskát és hazának már vadászatott.

Lidérc

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Vót egy lány, aki nagyon szeretett volna férfivel lenni, annyira kívánta, hogy megjelent ember képében a ludvérc. Oszkó annyira elszitta, hogy csontvázzá lett. Az pontos időre megjelent.

Idősebbek el tudták tüzni, pipaszárral lütte agyon, a pipaszárat beletették a puskába és azzal lütké agyon. Szenes tuskóvá lett. Gatyamadzaggal kötözte le mikor rálütké, hogy ne tudjon elmönni.

Ezt hitták jótét léleknek.

J á t é k o k :

"Kifutós"

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Labdával játszották leginkább gumilabdával 6-7-en voltak.
Vót egy adogató az kézzel adta, bottal kiütötte az aki elől állt,
a többiek kiszaladtak érte és beszaladtak.

Hazajáró lélek

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Hazajáró lélekről is beszéltek. Hogy ha hazajárt halála után 11 és 1 óra között, mondták, hogy "jaj hazajár, mert bűnös lélek". Vindornyalakon hallottam, hogy etemették és hazajárt magyarbirka képében.

"Sintéres"

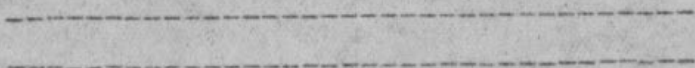
Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács, 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Vót egy gyerek az adogató, mindenkinek adott egy ütést, kiütötte, az adogató szaladt a labdáért, ha megfogta a labdát és meg tudta dobni az ütőt, akkor az kutya vót. Aki legutoljára lett kutya az nyert.

ütő

cél

adogató

Mikor valaki ütött, ki kellett szaladnia a célba és vissza, ha szaladás közben megdobta az adogató, akkor az ütőből leső lett. Ezután az adogató is és a lesők is megkaphatták a labdát és kidobhatták az ütőket.

Olyan messzire kellett ütni a labdát, hogy le tudja csapni az ütőfát és kiszaladjon és be és addig ne tudják megfogni a labdát.

Litya

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács, 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Gyerekek, lányok közösen játszották. Párba álltak, egynek "nem vót párgya," s az elől állt, ő volt a litya. A hátul álló pár elengedte a kezét előrefutott és próbálta megkerülni a lityát. Ha az elfogta az egyiket akkor az lett a párja és aki egyedül maradt az lett a fogó.

Farsang

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács, 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Hushagyókedd a farsang utolsó napja
csonkacsütörtök hushagyó után
hushagyókor fánkot sütöttek, ha szegény vót kis kőtest
hamvazó szerdán böjt vót, ekko a katolikusok misére mentek,
hamuval megkenték. Aki ekko hust evett azt ijesztgették a
papak, hogy evisz a csonka ördög csütörtökön.

A szomszédok összejöttek, és mulattak, házibálok nem voltak.
Egyet meséltek, hogy annak vittek oda tuskót az öreglánynak.
Itt férhöl ment a fiatal lány.

Kifutós

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács, 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

6 - 8 tagú csoport.

2. csoport.

Főember a "vári". Annak 6 ütése volt a többinek 2-5-ig lehetett ütése.

Választottak a tagokból.

Hogy ki legyen az adogató, 1-1 ember a csoportból fogta az ütőt, egymásután alulról kezdték el fogni, mindig föjjebb kellett fogni a másiknak. Amelyik egészen a végére ért és kalappal ki lehetett ütni a kezéből az ütőbotot, az vesztett és a másik lett az adogató, ennek a csoportja futott a labda után. A másik csoport ütött. Az adogató adta a labdát. A vári 6-ot is üthetett a többi 2-5-ig. Amikor akkorát ütött kiszaladhatott és be a labda olyan messzire ment akkor szaladta csak ki. Ha megdobták akkor leső lett az egész csoport és cseréltek. A kifutót ha megdobták akkor elvesztették.

Turó

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács, 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Volt egy kicsi gyerek, vagy lány letakarva köténnyel, vagy zsebkendővel. Körbe álltak kettesével, elől volt a turó letakarva az arca. A vevő a körön belül járt. Egyik előtt megállt és felemelte a kendőt. Kérdezte, hogy a "turójjá". Az eladó mondta, hogy hány körülfutás. A vevő belül, az eladó kívül futott, aki előbb ért körbe azé lett a turó. Ha a vevő megneveztette a turót, azt mondta rá, hogy kukacos és nem kell neki.

Konteréknál nagy udvar vót, ott szoktunk játszani. Husvétkor is oda szoktak járni a keresztszülők meg a gyerekek.

Cipózás

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos kovács, 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

"Cipózás" zsebkendőből vót fonva. Körbe álltunk körbe kellett sétálni karonfogva.

J á t é k o k:

Bakugrás

"Pótye"

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos kovács, 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Egy darab fával egy deszkát feltámasztottak és a tetejére egy kis kihegyezett végű botot tettek a "pótyét". A pótyét bottal ki kellett dobni és utána szaladni és a botot behozni.

Inkey család vagyonának eredet mondája

Itt vágták le a szentpáli erdőben a Petekutnál a basa fejét. Ott voltak a törökök, odament a basa innya. Ott őrzött egy kanász, a berényi uraság kanásza, aki a fokosával levágta a basa fejét. Akko a törökök mekfutamodtak és ehagyták az országot. Akkor a magyarok attak neki egy lovat avva, hogy amit 24 óra alatt bekerit, az az övé. Aztán övé lett az a nagy birtok, báró lett. A baltája, tarisznyája, ostora megvolt a berényi bárónál 1945-ben vezett el. Báró Inkeyek kanászoktól származtak, mikor a basát levákta akko kapta a rangot.

Marton Vendel és Marton Pista

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács, 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Marton Vendel és Marton Pista, azok baromfit loptak. Ugy tettek, mint akik berugtak, aztán kilátszott a csibe nyaka a tarisznyából.

Azt szokták mondani, hogy a mestergerendába bele szokták vágni a kisbaltájukat. A legtöbbet mulattak kint az erdőn, behányták a partódalba is, hizlaltak fókaszámra disznókat, osztán vágtak. Akko' nem mertek bemenni a pógárok az erdőbe.

Furugjára táncóttak, egy meg figyét. A panduroktól nem féltek.

B á l o k:

Pogányszentpéter 1967 június
Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács, 74 éves
Gyűjtő: Knézy Judit.

Csak tűzoltóbál volt, vagy majális az erdőn és lakodalomban. Citora mellett eldánolgattak keresztelés alkalmával vagy tollfosztáskor.

Az uradalom nem szokott cselédmulatságot rendezni, itt aratóbál sem volt.

Bucsubál csak azóta van, mióta épült a katolikus iskola. Miko a templom mekkészült, azóta vót itt bucsu. Közmunkával vót, meg hitközségi adó.

Az erdőn szokott lenni tűzoltóbál, majális. Beöltöztek tűzoltó ruhába, vagy sapkába. Belépti díjat szedtek, zenészt fogadtak. Május-júniusba. Egy volt egy évben. Megérttek a kocsmárosék felhurcolkodni - trafikot, sört, bort, pálinkát. Kövesi és felesége, Gadácsi és felesége segítettek.

Betyárok életmódjuk, orgazdák

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács, 74 éves

Összeíró: Knézy Judit

Vótak olyan pásztorok, akiket meglátogattak, aki elárulta, annak elhajtották a fókáját, vagy sóval meglótták.

Disznót tartottak, méternyi magas részt elkerítették gyertyán és tölgyfavesszővel fonták, gödörben vótak a disznók, víz is vót benne, füröttek a disznók. Nappal ebben a "fogott kerítésben" tartották. Éjszakára engedték ki makkozatni bükkmakkot, mert az nem köserü. Jó sürüre fonták, hogy a disznók ne jöhessenek ki belüle.

Lucanapi kotyulás

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadási Lajos Kovács 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Luca-napkor szoktak kotyulni a gyerekek, hoztak szalmát

Luca-Luca kity-koty gelegonya kettő

Nekem is van kettő

Gelegonya három, a pálinkát várom

Keetek lányának olyan esősei legyenek

mint a bugyigás korsó

Keeteknek annyi csirkéje legyen, mint az égen a csillag.

Keetek disznájának akkora sunkája legyen, mint ez az ajtó-
szárfa.

Három királyok

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos kovács 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Ezek jártak ujév után egész vizkeresztig. 6-12 éves gyerekek jártak a csillaggal.

Beköszöntek: szabad-e a három királok csillaggyát bemutatnyi? Kemény papirból süveget készített mind a három magának, szines csillagokkal.

Énekeltek:

Három királok naptyát, országunk egy istáptyát, dicsérjük énekekkel, vigadozó versekkel, szép jelen és szép csillag, szép napunk támadt, szép napunk támadt.

A "szép jelen"-nél a csillagot kiengedték.

T á n c o k

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács 74
éves.

Gyűjtő: Knézy Judit

Csárdás: hármaslépés, kettőslépés,
"Pujka" /polka/

Szentpéteren valaki tudott üvegestáncot járni
szakácsnő úgy táncolt, hogy fején vót az üveg.

Falucsufolók

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő Gadácsi Lajos kovács 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Hopjtáne Kanizsa

Répás Bagola

Kötőfékes Szentpéter

Sótalan Iháros

Vizetlen Berén /-kevés kut van/

Lófejű Pád

Szajhatartó Inke

Laskasütő Sand

Temetési szokások, halál előjelei.

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Beák Györgyné Czigóth Kati
77 éves, 8 holdas, evang.

Gyűjtő: Knézy Judit

Kuikol a bagoj mondják, hogy na ekuikol.

Ha kidől a fal álmában, vagy kihuzta a fogát, biztos meghal valaki.

Eladó lányt fehér ruhában temettek /16 évest/ koszoruja is vót, 4 lány, 4 legény vitte ki a koporsóját, a lányok tiszta fehérben, koszoruban vitték, a legényeknek volt vőfélybokkrétája, csak szalag nem. Az öreg Czigóth unokája halt meg 16 éves korában, azt temették el így.

Hushagyó kedd

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Beák Györgyné Czigóth Kati
77 éves, 8 holdas, evang.

Gyűjtő: Enézy Judit

Hushagyó kedden vót "bál" a kocsmában, fiataloknak, házasoknak is, kocsmáros rendezte. Nem látogatták a rokonokat farsangkor.

Hushagyó kedden fiatalok ötöztek föl férfi nőnek, nő férfinek, táncoltak, ha bementek ugra-bugráltak. Ha megakarták nézni nő-e, férfi-e kiszaladtak. Álarcot is hordtak papirból.

Szent György napján nem szabad varrni.

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Beák Györgyné Czigóth Kati
77 éves, 8 holdas, evang.

Gyűjtő: Knézy Judit

A régi kódís azt éneköte:

"Szent György napterán varrtam

Márok napterán megvakutam"

Aki péntek napterán mos, minták, hogy beleüt a villám.

Kenyeret sütni, jeles vagy félünnepeken.

Lakodalomkor

Pogányszentpéter, 1967. június

Adatközlő: Beák Györgyné, Czigóth Kati
77 éves, 8 holdas, evang.

Gyűjtő: Knézy Judit

Lakodalomkor a nemhivatalos fiatalok szoktak munkásnak felöltözni, táncóttak, italoztak, szegény is pógár is. Pénzt nem kaptak.

"Bóhás" játék lakodalomkor: egy leüt a székre, egy odament megkérdezte, hogy kit huják, az mögmonta, akkor odament akit hujott, megcsókolták egymást és akit hujtak, leüt és aztán ő hívott valakit.

Magyar banda Pogányszentpéteren.

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Beák Györgyné Czigóth Kati
77 éves, 8 holdas, evang.

Gyűjtő: Knézy Judit

Itt Pogányszentpéteren magyar banda vót. Minden faluba vót magyar banda a század fordulón. Lakodalomba: primás, sipos, kontorás, cimbalmos, bőgős, citora, fésün muzsikátak fonói disznótoron, furu-lyára a birkások.

Karácsonyi szokások

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Beák Györgyné Czigóth Kati
77 éves, 8 holdas, evang.

Gyűjtő: Knézy Judit

Karácsony napján vérradóra hagymát, 12-t betettek az ablakba, sőt tettek bele, amellik megmedvesedett arra mondták, hogy abban a "holnapban" sok eső lesz.

Vót olyan karácsonyi abrosz, amit csak akkor tettek fel. Tettek szalmát, szénát az asztal alá, ebből adtak az állatnak, szómával megkötözték a fát, hogy jobb termő lögyön.

Karácsony este szoktak ostort pattogatnyi a gyerekek "Krisztus születése estéjén".

Karácsonyfát állítottak már a századfordulón.

Husvét

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Beák Györgyné 77 éves, Czigóth

Gyűjtő: Knézy Judit Kati, 8 holdas, evang

Husvét napján a játszóra, a lapba mentek a gyerekek és oda-
mentek a körösztiszülők is. Tojást, narancsot adtak meg ómát. Ké-
sőbb már házakhoz vitték, ma is. Ruhafélét, játékot adnak.

Asszony sorsáról

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Pintér Györgyné Belke Julianna,
82 éves, volt napszámos, evangé-
likusok, 52 rend széles szőlő,
meg az alla

Gyűjtő: Knézy Judit

Addig ér az asszony élete, mig az ura él, mig a gyertya elől
megy.

Mindenhun úgy mentünk, hogy elől ment az ember.

Népdalok

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Pintér Györgyné Belke Julianna
82 éves, volt napszámos, evangé-
likusok, 52 rend széles szőlő,
meg az alla

Gyűjtő: Knézy Judit

1. Sárgarépát nem jó dombra ültetni.
2. Haragszom a tökömre, bekuszott a kukorica földemre.
3. Elfogyott a pénzem, mint a buborék
Haragszanak rám a lányok, menyecskek,
Ne haragudjatok lesz pénz, ne busulj
Az ilyen betyárgyerek pokolban is ur
4. Édesanyám mondta nékem, minek a szerető nékem,
de én arra nem hajoltam, titkon szeretőt tartottam.
5. Barna kislány megy el a házunk előtt
Édesanyám jöjjön ide, nézze mög
Fehér kendő, selyem szoknya van rajta
Ez vót az én szeretőm valaha

Mátkázó vasárnap

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Beák Györgyné 77 éves, Czigóth
Kati, 8 holdas, evang.

Gyűjtő: Knézy Judit

Husvét után egy héttel küdték a mátkatálat. Küldtek süteményt.
egymásnak. Egy harmadikkal küdték. Aztán ugy mondták egymásnak mátkám.

Kaszálás

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Pintér Györgyné Belke Julianna
32 éves, volt napszámos, evangélikusok, 52 rend széles szőlő, meg az alla

Gyűjtő: Knézy Judit

Pogányszentpéteren az urak mezejére jártam aratni, marokszedő vótam, 10-12 kasza vót, ugyanannyi marokszedő, kötöző: minden két kaszásnak 1, és ugyanannyi kötélterítő.

Tizedért dógoztak. Masinálásnál is kellett mindnek dógozni.
Nem vót aratási mulatság.

Subárolás

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Beák Györgyné Czigóth Kati
77 éves, 8 holdas, evang.

Gyűjtő: Knézy Judit

Aprószentekkor a legények szoktak menni korbácsolni, lányokat,
fiatal menyecskéket szoktak megverni.

Mondókát is mondtak.

Pünkösödöl és

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Beák Györgyné 77 éves, Czigóth
kati, 8 holdas, evang.

Gyűjtő: Knézy Judit

Pünkösödbe mentek a kislányok házakhoz és énekeltek, vittek egy kislányt a karukon, svvót a királné. Kis királné koszorus vót /6-7 éves vót/. Minden házhó bemöntenek, Énekötek.

"A pünkösödnök jelös naptján"

Az ének közbe, mikor oda értek felemelték a kislánt a karjikon. Kaptak pénzt, süteményt a kosárba.

Husvét

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Beák Györgyné 77 éves, Czigóth
Kati, 8 holdas, evang.

Gyűjtő: Knézy Judit

Husvétkor möntünk játszóra lityázni. Körbeátunk, kettő szaladt körbe, egyik kergette a másikat. Akit kergettek megütötte a körben állók közül egyet és beállt, akkor az szaladt körbe.

Zenészek "magyar banda"

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Pintér Györgyné Belke Julianna
82 éves, volt napszámos, evangé-
likusok, 52 rend széles szőlő,
meg az alla

Gyűjtő: Knézy Judit

Öregem 17 esztendőse korától 72 éves koráig sokat muzsikát,
hegedűje vót 6-an vótak: bőgő, sipos, 2 primás, kontorás, cimbalmos.
Pénzt kaptak, ha jobb lakodalom is vót 100 forintot is hozott.
Keresztur, Horvátszeg, Szentkirál, Porrog, Beregbe mindenhova
járt. Szépen tudott muzsikányi, de sose vót részög. Kanizsára is
elhitták, szépen tudott énekőni.

Luca napja

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves, nap-

Gyűjtő: Knézy Judit

számos

Ajtót, ablakot, túskehajtást tettek keresztbe, kapulábfákra nyirfaágat és istenátkozta tuskét, hogy a boszorkányok ne térgyenek hozzájuk.

Kulcslikba is beletűztek, kilincsre tettek.

Tilalom: nem jó kiadni a háztul, hitvány abrincot letöttek és abbul etették a tyukokat meg, hogy csomóba járgyanak, megpiszkálták.

Az udvarból este felsöpörték a forgácsot, nehogy a szomszéd ellopja és elvegye a tojáshasznát.

Amikor a tehén borjazik, nem szabad kiadni a házból semmit, de vinnyi szabad, több hasznunk lesz.

Farsang:

A lánynak, aki nem ment férhő

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves, napszá-
mos

Gyűjtő: Knézy Judit

A lánynak aki nem ment férhő, a konyhába bemöntenek és a kálhálukjába betöltték a válut. Másnap a lánynak kellett kihuzni a tuskót.

Farsang idejében tisztogatták a gyümölcsfákat, vetőmagot előkészítik.

Alakoskodások.

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves nap-
számos.

Gyűjtő: Knézy Judit

Pásztorféle gyermekek lakodalomkor, húshagyókor fel szoktak öltözni. Szoknyába, gatyába - fiu lánynak, lány fiúnak. Táncóttak, danutak. Megkináták őket, akkor elköszöntek.

Pógárgyerekek nem mentek, azt mondták, nehogy azt higgyék, hogy nincs mit enniök nekik.

Valamikor szoktak Gergely napján menni, énekeltek, iskolás gyerekek. Az iskolának gyűjtöttek.

"Szent Gergely doktornak híres tanítónknak az ő napján.

Régi szokás szerint, menjünk iskolába az ő napján."

Kátozták: Aggyatok szalonnát, ha nem attok szalonnát, levágom a gerendát.

Attok száraz szivát, körtét, szalonnát, pénzt is 1-2 fillért, krajcárt.

Betlehemezők

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Beák Györgyné 77 éves. Czigóth
Kati, 8 holdas, evang.

Gyűjtő: Knézy Judit

Oda csak férfigyermekek jártak, karácsony előtt való héten.
Beszótak, hogy szabad-e betlehemet köszönteni, kis Jézust
bemutatnyi, bementek és énekőtek.

Egymást hitták be, mindegyik mondott valamit, és hitták a
másikat.

Májusfa

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves,napszámos

Gyűjtő: Knézy Judit

Májusfát is szoktak állítani, utána egy hétre táncolták ki. Zenés cigányok mennek, megtáncoltatják a lánt a fa körü, aki először kéri táncra, az vitte a fát. Aztán ledöntik a fát.

Pünkösdi királyné választás

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves, nap-
számos

Gyűjtő: Knézy Judit

Pünkösdi napján ollankor összejöttek a lányok, kosárt vittek és mentek "pünkösdöt járni". Egy kis verset énekeltek "A pünkösdnek jeles napján". Vót köztük egy ölbeli kislánka, az vót a királyné. Fátyolfélébe vót és azt fölrebegették, mikor énekeltek.

Kivántak mindenfélét és emelgették azt a picit.-

Katolikusok járták, vót köztük evangélikus is.

Betyár sirja.

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves, napszá-

Gyűjtő: Knézy Judit

mos

Betyár sirja "hótt ember gödri" úgy hívták azt a részt, egy árok mentén, bükkfa volt a sirján, rá vót vésve a neve, kereszt is vót rajt. Üdözték őket, igen ki vót fáradva és mondta a pajtásainak, lüjjetek le engem, mert végettem titeket is éfognak. S akkor oda temették el. De már nincs az a fa, levágták.

Betlehemes játék:

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves, nap-
számos

Gyűjtő: Knézy Judit

Cselédek játszották. A szereplők:

a vén Dadó, katona, pásztorok, angyal, huszár: sarkantyus
csizmába; a pásztoroknak láncos botjuk volt, csörgött mikor táncó-
tak.

Háromszentkiráljárás.

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves napszá-

Gyűjtő: Knézy Judit mos

Csak katolikus gyermekek szokták járni. Vót kis szitaféle, azon csillag és olyan nyele vót, amit hajtogattak és akkor kiugrott a csillag.

Beszótak: Szabad-e három királokat járni, bemutatni.

"Három szentkirálok elindulának

Mindenféle gazdának jótszakát mondának,"

ezzel mentek el.

Egyenként hívták be egymást.

Ihárosban Ferenc járta /+ / Betlehemet és csillagot is vitték

Ördöge van.

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves, napszámos

Gyűjtő: Knézy Judit

Vót olyan embör Szentpéteren, Kis Mihál, ammeg eladta magát az ördögnek, amyi vót a pénze, hogy óriási. Azt mondják mikor meghalt és temették, vitték, fővették, tiszta üres vót a koporsó. Katulában vót nála az ördög, abbó dérigált nákie.

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves, nap-
számos

Gyűjtő: Knézy Judit

A földet a tenger tartja, azt mondták cethal, mikor az fordul
egyik oldaláról a másikra, akko van földrengés.

Hold és napfogyatkozás okairól nem tud.

Hét csillagból áll a göncöl szekér, a holdban hegyek vannak.

Ha sűrű ködcsillag van, másnap száraz idő van.

Népzene

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves, napszámos

Gyűjtő: Knézy Judit

Faluban banda volt, vonós-szenekar, lakodalomban duda, citora, fonó, disznótor. Tejesfazékra hólagot tett, közepire belekötött nádszálát "bóggó" azt a nádszálát huzogatta a citora mellé, ma is van vonószzenekar, helybeli pogárgyerekekből.

Karácsony

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves, napszámos

Gyűjtő: Knézy Judit

Karácsony este a pásztorok elmentek a gazdákhöz, énekeltek, katalikus pásztorok vótak. Megvendégelték őket, ennyi, innya kaptak. Mire, végigértek a falun berugtak, mint a csacsik.

Volt itt pásztorház.

Akkor karácsony reggel nem hajtott kic a pásztor, karácsony, husvét és pünköső napján nem hajtottak ki. Másnapján kosárral ment vele a felesége és minden helyen kaptak kalácsot, rétest, süteményfélét.

Ijedtség gyógyítása.

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves napszá-

Gyűjtő: Knézy Judit

mos

Az öregek elvitték az "ifiasszonyhó" vagy Bognárnéhoz, aki megöntötte. Pohár vízbe pár szem tüzes /3-4/ szenet beletett, beszélt magában, ugye katolikus asszony vót, ha lement a szén mondta, hogy most ezzel a vízzel mög kell mosdatnyi és három csöppet itatnyi vele.

Fiatalpárt összehozó babonás eljárások.

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves nap-
számos

Gyűjtő: Knézy Judit

Ismertem olyat, hogy egy fiatal legénygyerököt, a saját lányába bolondította, nem tudott a lánytól elmaradni, ott hát a lányt. Emőnt az öntőasszonyhó a legény anyja. Emonta, hogy melyik ruhadarabját hozza el, azt ehözta, az öntőasszony megöntötte, s akkor monta, hogy talp mellett belülül vót elásva az amit ki kell dobni, hogy szabadulhasson /ruhadarabját, hajaszálát, lábanyomat kis csészébe tették és ugy ásták el, kukoricaszem, borsószem vót hozzá téve, ugy ásták el./

Boszorkány felismerése.

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves, napszá-
mos.

Gyűjtő: Káázy Judit

Karácsony éjjel, akik emennek éjjeli misére, egy kis széket kell vinni, olyat amit Luca-naptól karácsonyig csinálja, elviszik a templomba, akkor arra rá köll ünyi, de nem szabad leszányi, mert a rosszak kerengetik, kört köll huznyia, kimönnyi nem szabad, ott üdögél. Arru ismerte meg, hogy kutya, meg macska képiben ment hozzája, ollanyok vótak mint az ördögök, két szarv vót a fejin.

Lidérc.

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves, napszá-

Gyűjtő: Knézy Judit

mos.

Lidércről megszabadulni, amellik asszonyhó odajár, az asszony szoknyája mazzagját rátették karikára a kulcslyukra, éfokták, tüzes vassa evették, szömét kisütötték nekijje, akko oda nem mönt többet.

Vót ollany aki monta, hogy látta aki mökhalt azután, de mindenkinyek a se mutatkozott meg.

Milyen formája vót, kocsiderékszöget vett ki, s azza dógozta meg a menyecs két.

Ha férfihez megy, annak meg kovácsharapófogóval huzogatta .
Azért mondták, hogy elhal aki a rosszakal összekerü.

Ördögös erdőőr

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves, napszámos

Gyűjtő: Knézy Judit

Egyszer hallottam arru is, hogy vót egy erdőőr, a' is elatta magát az ördögnek, az meg dógoztatott velik. Amit a gróf az erdősnek mondott, hogy le kell vágatnyi, az ördöggyeive lepucóták az egész erdőt, össze is vót rakva. Az erdős ugy attá el magát, hogy akkor vihetik el, mikor nem lesz ződ levél a fán. Minden éven megmentekm érte az ördögök és mindig tudott adnyi nekik ződ levelet. Évek mutak, eccer télön möntek, akkor a szeder bokorbu adott, elhajtotta a havat, alatta ződ vót a szeder. Összepörütek. Azt mondta az ördög: Te nagyobb ördög vagy mint én. Így szabadut meg tőlük.

Időjárási megfigyelések.

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves, nap-
számos

Gyűjtő: Knézy Judit

Márciusban megfigyelik a ködöt, és attul száz napra záporosó, zivatar van. Ezt monták az öregek. Én is szoktam figyelni és begyeltetem a naptárba. Aztán sikerült mindig bevalósut. Nem muszáj jégesőnek lenni, csak záporosó, zivatar van száz nap múlva.

Vót egy tanítónk, az csillagvizsgáló vót, sokmindent elmondott.

Péter és Pálkor nem szabad a szőlőbe bemönni nyírni, csak utána. Akkor a szőlővessző már fás, nem hajt ki. Ha korábban metszik, gyorsabban kihajt.

Idén száraz ősz lesz, mert a gesztenye-virágzáskor nem vót eső, így szeptember elejibe nem lösz eső.

Házépítéssel kapcsolatos babonák:

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves, napszámos

Gyűjtő: Knézy Judit

Házépítésnél az első téglá alá tettek pénzt, hogy tartós legyen az épület.

Aki először alszik az új házba, amit álmodik az megvalósul.

Mikor mögkészt a ház az ablakon kilúdöztek, hogy egészséges legyen benne a nép. Ekérték az erdóstül a puskát.

Garabonciás.

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves, napszámos

Gyűjtő: Knézy Judit

Foggal születött gyerekből van a garabonciás, az mégy a, földhőbe, hét fogga születik. Nem tudom hány éves korában viszi el magával a garabonciás, 4 vagy 7 éves korában. A garabonciás valamikor járt lenni a földön és mönt a faluba végig, kért a házaknál emnyivalót, tejet. Mögmonta annak aki azt mondta, nincs teje, hogy mennyi gazékkal van, mennyi van megaludva. Akkor köllött neki adnyi. Aztán halottam, hogy vót egy szógagyerek, azzal összeült a garabonciás be-szélnyi a hüsre. A gyerek e vötte a garabonciás könyvét, aki elaludt üve. A gyerek addig-addig óvasta, hogy egész felemelkedtek a levegőbe. A garabonciás felébredett, amint elvötte úgy fordított egyet a lapon s így lassan simán jöttek le, másképp úgy estek vóna le, különben leöstek vóna. Amellik községben nem adtak tejet, mikor a községből elment, felszállt a felhőbe, keresztül vezette a községen, azt elverte a jég.

Tehén gyógyítás.

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves napszá-

Gyűjtő: Knézy Judit

mos

Kötelét a tehénnek megfüstölték, mögöntötték. Katolikusok szent-
tőt mirhával füstölték meg, arra emullott a baj róla.

Szokták a véres tejet "köröszttapon" /küzöb/ szűrni, még
fésűt is tett alá.

Aki mögrontotta arra a jóasszony gotállo /ember vót/ Kanizsán
asszony, mögmonta.

Házi kigyó

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves, napszá-

Gyűjtő: Knézy Judit

mos.

Hallottam, hogy minden háznál van kigyó, köll is hogy lögyön, védi a házat. Mondta öreganyám, öregapám, ha láttunk kis kigyót, hogy ne bántsátok, az házikigyó, ha azt megölitek, mőkhal valaki, ugy megnótt némelyik. Sárgás cifra, majdnem ugy nézett ki, mint egy vipera, kigyószaga vót.

Tűzzel kapcsolatos babonák.

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: id. Csizgóth József 85 éves, napszámos

Gyűjtő: Knézy Judit

Ha sörcögött a tűz, pattogott monták, hogy ha meggyűn az öreg, verekedni fog, vagy egyáltalán veszekedni fognak. Szoktak valamit beledobni /vizet rálocsintanyi/ hogy ne pörűjön.

Tűz elleni védekezés csak vízzel, - ?

"Árpát" a szemén gyógyítás:

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves nap-
számos.

Gyűjtő: Knézy Judit

Háromszor le köll huznyi, osztán elmulik róla, valamit mondtak hozzá /késsel, vagy borotvával huzták el háromszor, mintha levágták volna elmulik./

Beteg tehén gyógyítása.

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves nap-
számos

Gyűjtő: Knézy Judit

Viasszal megöntötték, ha valamelik gazda tehenével baj vót, megöntötték a kötélét, ha kisgyermek megijedt, vízbe öntötték a forró viaszt, ha koporsó alak lött, mondta, hogy möghal hamarosan a gyerek, vagy ha más vót e beszéte, hogyan lehet kigyógyítani.

Használtak rostát, mikor először fejtek a tehéntül, mikor megborjazott és akkor több gyereket összehívott és behozta a tejet, mögforrata, tálba öntötte azt "föccstej" a gyermekek körüütték, akkor evés után szitát tartott a fejük fölé és vizet loccsintott rájuk, "beszentöte, permetezte", hogy egészségesebb teje lögyün a tehennek, ne férgyenek hozzá a rossz asszonyok, ne tudgyák mögbabonázni.

Megrontott tehén gyógyítása ugy történt, hogy emönte öntő-asszonyhoz, viaszt öntött, mögmonda ki rontotta meg, hová tette azt amive megrontotta, hol ásta el, hogy azt ki köll ásní.

Gyermekjátékok:

"Litya"

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Özv. Kodela Józsefné 68 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Husvétkor elengedtek játszanyi Konterékhó.

Körbeátunk mondtuk, hogy Lánc, lánc

"Lánc, lánc eszterlánc

eszterlánci cérna

cérna volnék selyem volnék

mégis kipördülnek."

Gyermekjátékok:

"Kocsizás"

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Özv.Kodela Józsefné 68 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Iskolában "kocsiztunk"

Kocsis, kocsis komámasszony

Kapj szoknyát

Aki kívül állt elkapta az egyik szoknyáját, avva kocsizott

Tanítók nem tanítottak játékokat.

Komatal

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Kodala Imréné 62 éves, 23 holdas, ev.

Gyűjtő: Knézy Judit

Koma küdte komának
Ha nem tetszik komának
Küdje vissza komának.

Lányok lányoknak vittek. Hust /sült disznó, vagy csirke/ süteményt
cukrászdait, narancsot, almát. Vót aki küldött bort is.

Fehér porcelántálra tették, kisebb cifra kosárruhát tettek rá.
A jó barátnővel küldték el.

Aki vitte azt megkinálták süteménnyel.

Mikor fiatal lány vót, akkor szokásban vót, később nem.

Pünkösdi királyné járásra már nem emlékszik, játszani ünnepen
szoktak csak és iskolában.

Fiuk az iskolában kiütöst, metát játszottak.

Pupolás srikkölés:

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Zakócs István 66 éves, 1-2 holdas

Gyűjtő: Knézy Judit

Pénzzel doptunk, vót egy vonal, arra felé doptuk, aki legközelebb ért a vonalhoz, az dopta fel az összes pénzt, és abból ahány irás vót, mind az övé lett. Amelyik fej vót, az a másodiké lett.

Táncalkalmak:

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Zakócs István 66 éves, 1-2 holdas

Gyűjtő: Knézy Judit

Tánciskola vót 1912-16 - négyévenkint. Berényből volt táncmester a Cseresnyés. Körmagyart, magyarcsárdást jártuk.

Tűzoltóbál volt 1912-től

Szüreti bál mindig is megvót, egész felvonulások vótak, - hentes, mészáros, hordó bor vót a szekéren, fiatalság szervezte, a kocsmá előtt vonultak fel. Az öreg Győri kocsmáros volt. Ott volt a bál. Vót minden önnyi innya való.

Szőlőlugast csináltak, mindenki hozzájárult a java szőlőből. Vót bíró, és megbüntette aki lopott, közösen elosztották.

Karácsonyi köszöntés:

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Zakócs István 66 éves, 1-2 holdas

Gyűjtő: Knézy Judit

Karácsony böjtjén 6-12 éves gyerekek. Beköszöntünk: szabad-e
karácsonyi ünnepet köszönteni. Bementek, éneketek.

"Csordapásztorok midőn betlehembe"

"Mikor elénekeltek: Boldog innepeket kívánunk.

Megkináltak pálinkával, pénzt adtak.

Névnap köszöntés:

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Zakócs István 66 éves, 1-2 holdas

Gyűjtő: Knézy Judit

"Hála Isten, hogy megértük István naptját
Adja Isten" -

többre nem emlékezett.

"Meggyöttem én kora regge, ma regge
János köszöntésére
János légy egészségbe
Köszöntlek reménységbe
Adjon Isten sok szerencsét
Jövő illenkor, a családhoz jó
egészséget, jószágból szerencsét."

Azt is kívántam:

"Jövő illenkorra akasszák fel."

István, Jánosra barátoknak gyerekek jártak el, legények. Emberek
már nem.

"Ráspicok" orvvadászok:

Pogányszentpéter, 1967. június

Adatközlő: Tóka Pál volt erdész, 62 éves

Gyűjtő: Knézy Júdit

Nem sok dógom vót "ráspicokkal". Nagy vadás terület vót. Sandiak hurokkal fogták a nyulat, kapott érte 2-3 napot. Nagy vadra nemigen mentek, mert puska használatáért 8-10 napot is kaptak.

Erdész feladatai:

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Tóka Pál volt erdész, 62 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Édesapám 1903-ban került ide. Akkor már nem volt itt betyár.

Mint erdész felügyelt rájuk, ellenőrizte hogyan rakják a mértet, különben nem tudták eladni. Azon kellett lenni, minél értékesebb legyen. Ami nem volt szép, másodosztályú volt már. Rönköt kereskedőnek adott el.

Bér: Konvenciót kapott.

Bóhás, bóházás:

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Kodala Imréné 62 éves, 23 holdas, ev.

Gyűjtő: Knézy Judit

Valaki leült a székre, vót egy bíró, a kezében egy ruha vót, aminek a végire gombot kötöttek. Aki üt, attól kérdezte a bíró:

"Kit hivatsz"

Megmondta.

Akkor a bíró megkereste és a kendővel hátba ütötte. Akkor az odament és megcsókolta.

Fonóba, tollfosztásnál nem szoktak játszani.

Fiuk játéka:

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Zakócs István 66 éves, 1-2 holdas

Gyűjtő: Knézy Judit

Erdőre e'mentünk mukucsóni /mókust/ dobátuk és ugrattak
egyik fáról a másikra.

Májusfa állítás

Pogányszentpéter, 1967. június

Adatközlő: Zakócs István 66 éves, 1-2 holdas

Gyűjtő: Knézy Judit

Mióta emlékeztem vót.

Csak annak állította a legény, akit el is vett kitáncolták.
A gazda és a vőlegény gondolkodott a zenéről, megkínálta a gazda
borral a táncolókat.

Gergelynapra köszöntésre nem emlékszik.

Ujévi köszöntő

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Zakócs István 66 éves, 1-2 holdas

Gyűjtő: Knézy Judit

"Ó szép Jézus, ez új esztendőbe

"Minden ügyeinkbe legyünk épek az új esztendőbe"

éneket énekelték.

Inkey család eredete:

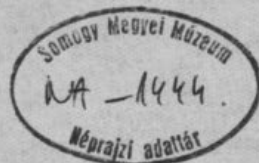
Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Tóka Pál volt erdész. 62 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Azt mondták egyik ott a Petekutnál, hogy ott ütötték agyon a törökbasát. A Kisberki résznél a Halastónál - mások így mondták: Az öregaptyuk vót kanászszámadó, az ütötte le. Lovat kapott és hogy amennyit be tudott szaladni a lóval, az az övéké. Én tőlük nem mertem kérdezni, csak a falusiaktól hallottam.

Luca-naptár

Pogányszentpéter 1967 május 19.
Adatközlő: id.Czigóth József
85 éves, volt napszámos, később
15 holdas gazda.

"Lucanaptól karácsonyig szoktam írni. Mindig vót egy naptáram amellikbe reggeltől éfélik irtam az időt: hogy jó idő vót ennyiedikén, asztán éfél-után esött. Sokszor megvalósodott, hogy annak a napnak megfelelő hónap-ban ugyanollan idő vót."

Ha a tikok a porban hentörösznek, megjön az eső.

Ördögös nyul.

Pogányszentpéter 1967 május 19.
Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves
volt napszámos, később 18 holdas gaz-
da.

Ferenc Gyura meséte, hogy mikor erdős vót a Forga idejiben a Nájgernél történt, hogy gyütt haza a saját kertjikön, hogy kétszer is ugy járt. Leért az utca felé, fölnezett a kertbe, hát lát egy csunya nagy nyulat, hogy ágaskodik a fára. Rálütt, azt mondja biztos lövéssel, s akkor az lecsuszott. Elmegy vissza mögnézi, de nincs semmi. Nézte merre vérzett, mert hó is vót, de nem látott rajta semmit. Elindul vissza, megen látja. Háromszor rálütt, harmadszor megfenyegette a nyul ütöt. Akkor többet nem mert rálünni. Pedig azt mongya, biztos lövés vót.

Ludvérc, rossz.

Pogányszentpéter 1967 május 19.
Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves
vált napszámos, később 18 holdas gazd

Vót Szentpéteren is. Láttam a Lisznyek Miska házába járt be. Mi gyerekfélék a kut káván ültünk és néztük. Vót az utcaszélen egy szedőrfa. Tizenegy felé gyűtt. Ugynezett ki mint egy csillag, odaszállt a fa teteljire. Ahogy figyetük ment be az öreg anyikhoz. Olan vót, mint egy rudazóköttél, a kucsjikon mönt be. Mikor végeszte a dógát az asszonnyal kigyűtt hosszan és a fára üt.

Vót egy Pécsek József nevü erdős, itt a köz mellett lakott zsuppos házban, a lelütte, puskával lelütte. E régi öregek meséték, hogy sörgyefa pipaszárbul metéjjen, vagy háromféle anyagbul csináta a patronnyát, és avva le tutta lünni. Ollan vót, mint egy kránic gyerek.

Egyet láttam Berényben is. Oda jártam csépüni negyedmagamma. Régen a sok zsuppos épülethez köllött. Gyüri Jóskánál csépütünk, vót egy testvérnénnye a Györi Marinéni. Ollan 50 éves körü vót. Felesége mög fiata mönyecske vót. Szintelen vót, halovány, főzni se engedte a férgye. Az öregasszony monda mög, hogy "rossz" jár hozzája, régen csak így nevezték a ludvércet. Annak a bizonyos férfinak az alakjában járt hozzá, aki után bolondut a nő. A pajta előtt feküttünk, monták, hogy minden éjje meggyün. Montuk, hogy möglessük, addig nem aluggyunk e. A Ferenc Gyura és a Büki Jencsi vót velem. A Ferenc Gyura koma vötte észre, főköttött, hogy ne aluggyatok. Szép tiszta üdö vót és ollan nyomorut forma közeledett, csillagforma, mint az üstökös. Ott is a szedőrféra szokott száni. Ahó a mönyecsköz az ablakon mönt be. Möghallgattuk, de nem hallottunk beszédet, mint hogy a mönyecske nagyon nyögött. Lestük mikor indul el, éféltájban elmönt.

A férgye nem aludt vele, még a főztjét se akarta megönni, ezért az öregasszony süttött főzött. Azt monták rá /Ludvércre/, hogy rossz szellem. A mönyecske még lánkorába egy cselédgyerekhez akart elmönni, de nem engedték a szülei, oszt annyira bánkódott utánna, hogy abba kapta.

Minden éjjel meg megy hozzá, mikor már ott benn van, annak a képile áll elejbe.

Boszorkány, macska képében.

Pogányszentpéter 1967 május 19.
Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves
volt napszámos, később 18 holdas gazda.

Én is jártam úgy kocsival, lóva. Jó két csikóm vót, mentem éjje Sandra, elmulattak itt a Györéknál akik megvötték a bátyám földjét, úgy kellett evinni a bátyámat haza. Szép hódvilágos este vót. Félóra mulva Sandon vótam. Leszállt, a felesége hozott ki egy ital bort, hitt be, egy litör bort hozott, ittam belüle. Mikor ideértem a szentpéteri temetőhöz, nem tudtam eljönni, tóták hátra a kocsit, csak hortyogtak a csikók. Leszállok nem látok sötmit. Ehagattak a lovak, elindutak a temetőbe a bejáratik; megen csak tóták vissza, háromszor mögtötték, akkor elkáromkodtam magam, hogy az Isten ide-oda tögyön, mögindutak a lovak, de hortyogtak. Aztán egy macskát láttam beugrani a gyepübe, jó nagy vót, eltűnt a temetőben.

Hazajáró lélek.

Pogányszentpéter 1967 május 19.
Adatközlő: id. Czigóth József 85 éves
volt napszámos, később 18 holdas gaz-
da.

Sokszor a feleségem meséte, hogy a Kondor Gyula első felesége, mikor meghat, esküszóva monta, hogy látta itthun. Gyütt haza a Pintéréktül este, benézett a Gyura udvarába, ott állt a szelence bokor mellett felülrü, ott abban a ruhába, amibe ü felöltöztette mikor möghat. Meséte, mingyárt ahogy meggyütt. Elmentem én is arra, néztem, sehun se láttam. Montam neki, hogy csak rémlett neked. De átkozódott, hogy nem ámodtam.

~~XXXXXXXXXX~~

Ördögös vadász.

Pogányszentpéter 1967 május 19.
Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves
vált napszámos, később 18 holdas gazda.

Ördögös emberről hallottam, hogy vadászottak, megtudta csinálni, hogy e dobta a zsebkendőjét, az nyullá vált és lelütte. Liszóban egy nagybátyám meséte, hogy möntek a högyre. Közben nyulat akartak fogni, hogy ott fönn lögyön mit lakmározni. Egyikük tréfákozott, miko megérkőztek, hogy mé nem hoztá nyulat, mivel nem sikerült fogni. Akkor összegöngyölgette a zsebkendőjét, edobta, meglütte és az nyullá vált. De azt mondja a nagybátyám, hogy ű nem evett belüle. Mikor sütötték megszólát a nyul: "Mög is süttök", mikor főtálalták monta: "Mög is ösztök". A vadász felet rá: "Mög bizony, az anyád uristenit." A mája meg a tüdeje azonban nem vót rendes, ollan kóc forma vót.

Puska megrontása.

Pogányszentpéter 1967 május 19.
Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves
volt napszámos, később 18 holdas gazda.

Meg lehetett a puskát rontani. Nem sokat kell vele tölteni. Ahol három határbul összefollik a víz, háromszor mögmártotta benne, akkor akármit meg tudott lünni vele.

Ördögös kutya, akit nem
fog a golyó.

Pogányszentpéter 1967 május 19.
Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves
volt napszámos, később 18 holdas
gazda.

Abrincsen átbujtatták háromszor a kiskutyát. Mikor megnevekedett olyan
embör nem vót, aki meg tudta vóna lünni, nem fogta a srét. Konterék
kutyája egész öreg vót, agyonlüvették, mert má semmit se vött észre.
Az öreg Fángli rálütt nyolcat és nem döglött meg. Az öreg Pécsek
agyonlütte azt is.

Ugy beszétek, hogy van hétluku patkószög, azt köll eldarabuni, és
azzal töltötte a puskáját, és elpusztétotta, fejbelütte. Az erdősök
bezzeg lukasra lütték a bőrét, még se döglött meg.

Ördögös pásztor.

Pogányszentpéter 1967 május 19.
Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves
volt napszámos, később 18 holdas gazda.

Ismertem Magasdon egy cselédet, csikós vót-e vagy gulás. Az ha az Atyaistennek a lova vót is, jó ló vót is, odament megtörölte a kocsi-
rudat kezével, nem mentek a lovak addig míg vissza nem ment. Fogadoztak
vele, aztán nem bántotta csak a kocsirud végét. Nem is mentek a lovak,
csak mikor négegyször megsimitotta a másik kezével.

Boszorkány.

Pogányszentpéter 1967 május 19.
Adatközlő: id.Czigóth József 85 éves
volt napszámos, később 18 holdas gazda.

Szegény ipam még meséte, hogy a Kondor Gyura édesanyja, meg öreganyja mind értettek ilyesmit.

Elmöntünk a mezőre a berek alatt. A kondorék kukoricájában szép uritőkök vótak. A gyerökök el akartak vinni belüle, de ottragadt a kezük. Az itt bent mingyárt mögtudta és mentogyorófpálcával, megcsapkodta háromszor. Ezt én is láttam.

Ipan meséte, hogy a Kondoréknak vót egy kis pincéjük, a pásztorok égették el, mert a puskájukat oda dugták és Kondor eldugta. Ipanék öröztek a mezőn, Kondorék pallásán szép óma vót. Az öreg cimbalommal az ipam öröztek a Kemencekúti mezőben a lovaikat. Azt mondja az ipam, jöjjön vögyünk le a Kondorék pallásáról ómát, egy gerendára álltak fel, ipam adta le. Mikor az eső ómát mögfogta, ott maradt a keze. Odament a vénasszony, megütötte háromszor a kezit nekie, akkor e tudta vönni a kezit, de az ómát már nem.

Tejrontás./Boszorkány/.

Pogányszentpéter 1967 május 19.
Adatközlő: id. Ozigóth József 85 éves
volt napszámos, később 18 holdas gazda.

Kodala Jóska édesanyja annyira értett a marhákhöz, hogy amellük istállóba bemönt, ott nem vót többet tej. Ő meg az ő tehenét mögfejte és két vödört is tele fejt. Addig én se hittem, míg én nem vettem egy jó fejőstehenet. Egyszer mögnézte, hát elmaradt a teje. Elmentek az asszonyok jóasszonyokhoz, akik viaszt öntöttek és megmondták, hogy ki csinyáta. Megöntötte a tehen kötelét, mögmondta ki tötte, mög hogy hún van eltéve, amibe elcsinyáta a tejet. Mögmondta, hogy könnyen nem lehet visszacsinyáni, de mög lehet rikatni. Az erdőben sződjének három szál istenátkozta tuskét, össze kellett kötni és a tuskét ott leszedték ahol fogták. A tejet addig csapkodták vele, míg egy cseppig kiment a tej, akkor megjelent az asszony. Egyszer is Tóth Mihályné verte a tejet és odajött Szakáll Péterné és megszólította: "Vicám nem mész Kanizsára". De nem válaszolt, csak verte a tejet míg kiment. De addigra Szakáll Péternének csupa sebes lett a lábászára, el is vitték orvoshoz, de seose gyógyult be.

B e t l e h e m

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

1083

Vindornyalakon 52. ház, uradalom, tanulta a betlehemes játékot a többi gyerektől, ott járt 1907-9. Katolikus község.

Szereplők:

angyal: férfi ruha, felülre egy női pöntölt kötött a nyakára /mint egy papi karing/

katona: "katonazubbony" - uradalmi kocsis ruhának bluzát húzta fel, kard volt a kezén /fából szokták készíteni/ 1910-ben Pogányszentpéteren G.L. arbronsból készített,

Szulánnás pásztor: rongyosan, nagy bajusz és szakáll kenderből, láncosbot /farkós/ facsutóra,

Pörcékes pásztor: ugyanilyen.

Öreg Koredo: derékig érő szakála van, nagyon rongyos, rongyosabb mint a többié.

12-14 éves ismétlés iskolások: pógárgyerekek, eselédgyerekek. Ide 1910-be került és betanított 14-15 évesek, mind katolikus gyerek volt: polgár, eseléd. 1920-ban önálló lett 12-13 éves.

Akkor nem emlékeztek itt a betlehemezésre. Egyik-másiknál jöttek össze, egyik este egyiknél, másik este másiknál, hogy ne egy helyen égjen csak a petróleum.

Ádvent első vasárnapján kezdték és jártak Bagola, Fakos, Berény /Berényben is volt betlehemes/ Szentpéteren jártak vasárnap de sokszor hétköznapi is. /Vasárnap vidéken, hétköznapi Szentpéteren./

Keszthely, Cserszegtomajon idős emberek jártak. Betlehemet maguk készítették el deszkából mint egy kis kápolna, fűrészbak, rá forgács, rá papír-Jézus, fenyőfák, csillagok benne. Ugy szerették nézni a népek. Először égett a gyertya. Ez kiesi volt, az ölben el lehetett vinni.

"Mikor bemegy az angyal mögkérdezi: Be szabad-e mutatni a betlehemi kápolnát? Az angyalnál van csengő. Beviszi a kápolnát az asztalra teszi, meggyújtja a gyertyát, aztán csönget egyet. Elkezd énekelni: Mennyből az angyal lejött hozzátok.

A vers végén egyet csönget. Akkor begyön a katona:

"Én begyöttem, mint katona, hogy a betleheimi kápolnát megőrizzem.
Ismét csönget az angyal. Begyön a Szulánnás."

"Szu - szu - szu - szulánnás, jóestet kívánok szerelmes házigazdám!
Sokat jártam, fáradoztam hegyeken, völgyeken, nagyon elfáradtam,
tehát fölhajtom tele kulaesomat, megkóstolom a dicső jó somlai
boromat.

Ismét csönget az angyal: Belép a pörcékes:

"Pö - pö - pö - pörcékes, jóestet kívánok szerelmes házigazdám!
Látom pajtás hajtogatod tele kulaesodat, nem kínálod véle meg
jópajtásodat?"

Szulánnás: Ne tarts engem jó pajtásodnak, csak tarts jó bará-
todnak. Hát arról a régi ősz öregapádról tudsz-e
hirt mondani?

Pörcékes: Tudok ám, ideki pileli pelöli a penészes szakállát,
de sirva hajtogatja a tele kulaesát.

Katona: Nos kedves pásztor pajtásaim fél kilenc-tizre jár az
óra néktek is jó volna egy kis étszakai nyugalom.
/lefeküdnek/ alusznak, horkolnak.

"Hü pajtás, pajtás, mit álmodzál?"

"Hü pajtás én azt álmodtam, a szerelmes házigazdám-
nak volt egy szép leánya, az lesz a feleségem!!

"Hü pajtás de jó volna."

"Hát te pajtás mit álmodtál?"

"Én azt álmodtam, hogy akkora sunkája vót a szerel-
mes házigazdámnak, hogy egyik végét én rágtam, a
másikat a szomszéd falu kutyája."

"Ó pajtás, de jó vóna."

"Hát te pajtás mit álmodtál?"

"Én azt álmodtam, hogy a házigazdámnak akkora hordó
bora vót, hogy állandóan ivott, mégse fogyott ki,
pedig mi is ittunk belőlle.

Erre fölkeltek, az angyal csöngetett. Valamelyik kinyitotta az ajtót,
és beesik a Koredó.

"Gyere be te Koredó".

Fölsegítik.

Koredó: "Emitt is amott is megtántorodtam, ezeknek a szitykes-szutykos szógálóknak a farában. Takarodj ki te szitykes-szutykos szógáló!

Hozd be nekünk amit ezelőtt harmadnappal elkészítettél füstölt sunkát, tele kulacsot.

Pöreékes: Hm! Vén koredó, ne botránkoztass. Tudsz-e imádkozni?

Koredó: Tudok ám, kálha mellett száraz perecet pöreögetnyi, tele kulacsot fölhajtogatnyi.

Katona: Nos, kedves pásztor pajtásaim mondjunk a szerelmes házigazdámnak egy vighosszas örvendetes éneket, két penészes huszasért, meg egy ringyes-rongyos forintér!

János, Palkó, Bence, Istók juhászok, bojtárok, zárjátok be a kapukat szaporán bujtárok! Mézes - mákos-turós rétest, siessetek sütni, hogyha vélenk Betlehembe el akartok jönni.

Fujd föl te Jankó, szép ösém Palkó a dudádat
Vedd a vállodra, pupos hátodra a bundádat
Mennyországba jer pajtás, jer pajtás,
Ottan lészen jó tartás.

Sör-bor hitt engem, ott ihatik az ember
Két kis angyal furuglál, furuglál
Minden ember így ugrál /ugrálnak körbe együtt/

Vigan zengjete eitorák, Jézus született
Harsogjatek gyors trombiták, Isten ember lett
Köztetek van az Ur Jézus dicsekedjete-te-tek, dicsekedjete.

Hallod-e te pajtás, zörgetik a kulacsot
Amivel felnyitják a pénzes ládiaskót
Osztogatják huszassát, máriássát
A esiszegő, esoszogó bankóját.

Szóval: Dicserdessék az Ur Jézus !

Adnak nekik pénzt, megkinálgatják őket, a kápolnát nézegetik, elbeszélgetnek.

Mikor elindulnak éneklik:

"Elindulának és el is jutának
Szüz Máriának jótszakát mondának."

Mikor először jártuk, akkor gyöttek elejbünk, hogy ide jöjjünk,
mert olyat még ők nem láttak.

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Beák Györgyné Czigóth Kati,
77 éves, 8 holdas, evang.

Gyűjtő: Knézy Judit

Exogámia: a környező falvakból.

Lánykérés: Férfi vagy nő hozzátartozóját küldte el a legény.

Csak egy jegyajándék: a lány zsebkendőt adott a vőlegény nem adott semmit. Egyezkedtek, hogy mit kért a lányos anya: szoktak venni cipőt, selemkendőt, piros hátrakötőt, "gyegyzebkendőt"

Amit adtam gyegykendőmet

add vissza,

Mert miköztenk a szerelem

nem tiszta.

Mikor vitték a menyasszonyt, vitték sublatját vele. Egyszerre vitték, esküvő után, mikor férje házához vitték a menyasszonyt.

Ki kellett vátatni, a násznagyok akudtak rá "ládavátságot" kellett rá fizetni. Násznagy vagy a vőfény, vagy a koszoruslány fizetett. Zsebkendőt kaptak, széles horgót csipke vót rajta, himzett is vót. Ollan vót, mint a gyegykendők.

Zászlóval "ászlóval" mentek a menyasszonyért, puspáng vót az elején, kendőkbü készítették, összeböködték tüvel, mindenféle szüntü vót. Mikor vitték a menyasszonyt lüdztek. Vőfény sapkájában vót nagy bokréta müvirág fehér és cifra, szalag piros, rózsaszin, egész a földre leért. Pozovics ez hívta meg a vendégeket, ennek botja vót, nagy kampós bot. Mikor vitték a faluba a menyasszonyt elől ment seprüvel és hadonászott. Násznagy mellén bokréta vót, 2 szokott lenni, 2 vőfény.

A vőlegény házánál a vőlegény levette a menyasszonyt az ölébe, a vőfény beköszöntötte. Mikor odaértek az udvarba azt dalolták: "Nyisd ki babám az ajtót".

Mikor az ajtóhoz odaértek, szoktak találós kérdéseket fölteni, szoktak táncolni, ezután

a vőlegény anyja fogadja a menyasszonyt, megöleli, megcsókolják, és bevezetik. Vödör vizet szoktak fölrugatni vele.

Luca napi kotyolás

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Beák Györgyné Czigóth Kati
77 éves, 8 holdas, evang.

Gyűjtő: Knézy Judit

Kotyulni kis südő gyerekek mentek, bekátottak, hogy szabad-e
kotyulni, ha mondták, hogy lehet, bementek és letelepedtek a földre,
egy kis fát vitt mindegyik magának, amire ráütek, mondták:

Kity-koty, kity-koty gelegonya kettő

Nekem is van kettő

Adjon az Uristen vastag szalonnát

Sok csibét

Akkora csöcsi legyen a keetek lányának, mint a bugyogós korsó

A háziasszony megszórta őket kukoricával. Főketek a gyerekek
és akkor adtak nekik valamit.

Luca napi tilalmak: varrni nem volt szabad, mert azt monták
bevargya a tikok valagát,

kiadni a házból

fonyni se igen szerettek, öreganyám nem fonyt lucakor

Kalendárium: irták Luca naptul, hogy millen időjárás van, az
én uram is szokta.

Maszkázás

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács, 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Gadácsi Lajos 1910-14-es években mint kovácsinas volt, Pogányszentpéteren. Farsangkor hushagyókedd előtt kb. 2 héttel beöltözött gyakran barátaival meszkának, meg lakodalmakba is mint nem hivatalos személy gyakran elment maszkának beöltözve Mágocsi Imre és Szvetics Jancsi béresgyerekekkel együtt. Egyszer bőgatyába, csizmába, bőujju ingbe öltözött be és valaki meg menyecskének, így mentek be a lakodalomba.

Aztán cigánynak öltözött fel, hátára melencét vett, vállára fejszét, arra kötötte a melencét, fekete kalapot, lófarokból csinált haját, gucigombát kötött bele.

Egyszer csikósnak ostorral, bőgatyába, bő ingbe, a kalapra árvalányhaj helyett kukorica fosztásából tett, tarisznya /bőr/. A baltát a lakodalomban úgy vágta a mestergerendába és alatta táncolt.

Farsangkor szalmát kötöttek magukra és úgy vonultak be a házakhoz. Szalmát tekert az egyik, míg a másik beletekerődött, lábtul egész föl szalmából voltak, karjukra is vékonyabb kötélből. Úgy nézünk ki mint a medvék. Láncot kötöttek a derékra és az úgy mozgott, mint a medve. A kocsmában majdnem rángyujtották. Az utca tele volt szalmával.

Egyszer ördögnek öltözött fel, fekete csizmanadrág, fekete csizma, fekete női rékli volt a ruhája, fejére fekete kötött sapkát tett, amire elől fából mint a csuzli elágazó U alakú ága olyan szarv volt cérnával rögzítve. Farkát drótból készítette, és rossz pokrőccal vonta be, a végére lószőr pamacsot tett. A farkát úgy rögzítette, hogy a vállán keresztül zsineget vezetett és arra kötötte elől a drót részt, illetve a farkat, elől a deréktől vezette a két lába között hátra. Előlről a derekánál tudta mozgatni. Arcát koronával bekente. Egyébként bolti álarcot szoktak felhuzni.

Egyszer menyecskének öltözött fel.

Farsangba felöltöztek kérőknek bokréta-bottal, egyik asszony embernek, a másik asszonynak öltözött fel és ment velük egy, aki ördögnek öltözött. Megkértek viccből egy lányt, s mikor az nem akart menni mondták, hogy: Na akkor vigyen el az ördög. S akkor beugrott az ördög és elkapta a lányt. A nézők mind elszaladtak.

RIPPLRONA MUSEUM
KAPOSVÁR

Háromkirálok járás

Telefon: Postafiók 70.
Pogányszentpéter 1967 június
Adatközlő: Molnár Imre 54 éves
Molnár Imréné 50 éves
Gyűjtő: Knézy Judit

1925-26-ban jártuk 12-13 éves gyerek voltam. Katolikus gyerekek járták, inkább szegényebbek vótak. Ujév és vizkereszt közötti időszakban. Csak itt helben. Csucsos sapkát csináltunk, keménypapírból, színes csillagokat raggattunk rá és a végére papírszalagot. Hárman vótak. Heródes, Boldizsár, Menyhárt. Menyhárt vitte a csillagot. Beköszönt:

"Szabad-e a maguk becsületes hajlékukba a háromkirálok csillagát bemutatnyi?"

Bementek.

Menyhárt: Én bejöttem, mint Menyhárt felfegyverkezve csillag kieresztésére. Gyere be te Boldizsár

Boldizsár: Én bejöttem, mint Boldizsár ki megvallottam kis Jézuska születését. Gyere be te Heródes

Heródes: Én bejöttem, mint Heródes, aki a pusztában háromszáz kisedet a kard élire hányattam, mégse talátam köztük kis Jézust

Énekeltek:

Háromkirályok napján, országunk egy istápján,
dicsérjük énekekkel, vigadozó versekkel
Szép jel, szép csillag, szép napunk támad.

Hol vagy zsidók királya, mert megjelent csillaga,
Betlehembe találják, kis Jézust körülállják,
Szép jel, szép csillag, szép napunk támad.

Királyok ajándékát, aranyat, tömjént, mirhát
vigyünk mi is Urunknak, ártatlan Jézusunknak.
Szép jel, szép csillag, szép napunk támad.

Háromszor kiengedte Menyhárt a csillagot, a "szép jel" éneklése után.

Boldizsárnak és Heródes kezében kis fakard vót és a csillag fölött háromszor összecepszták a kardot.

Kaptak egypár fillért, kapni 10 fillért, 20 fillért szoktak.

Fiam 8 éves vót 1945 vizkeresztjén járt. Pajtásaival együtt jártak.

Községi bírók

Pogányszentpéter, 1967. június

Adatközlő: Mód János középparaszt 60/?/éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Bíró 1938-ban vótam. Vót egy páncélszekrény.

Ugy ment abba az időbe, szervezések vótak, képviselőtestületbe szavaztak. Nem jelöltek, hanem megszavazták, akinek legtöbb szavazatja vót bekerült. 2-3 ezekből lett a birói kijelölés és előljárók. Minden szavazatra három vót kijelöve. Az előljárók helyettesítettek, csak a képviselőtestület vagy a virilisták közül jelöltek. Rátermettség dominált. Először képviselőtestületbe választottak be. Csendőrök irták fel a büntetendőket: nem vót a pemet kint, nem vót kisöpörve.

Ha a csendőrök megverték valakit - közbe szólhatott. Ha nem vót bizonyítva a vád.

Iratok - régi időbe bíró szedte az adót. Az én időmben csekkrendszer vót már. Hivatalos iratok vótak csak benne, pénz nem. Ahogy az adót szedték aznap már ment is postára.

Gróf nem szót semmibe bele. Csak a bíróval érintkezett.

Sorozat képeseket nyilvántartás szerint fel kellett állítani. A nyilvántartást a berényi jegyzőség végezte.

Bíró beiktatásakor - a főbíró, a jegyző kinn vót, meg a község népe.

Miszel a 30-as évek közepén vót bíró, mikor minket választottak élénk tették, minden 3 évbe próbálkozott, de nem sikerült neki, nagyon kapzsi. A pénz a kezében vót évekig kamatmentesen pörgette, havonta bemutatta a pénzt, hogy megvan. Csak decemberben kellett befizetnie. Kezeskedett belőle. Gépet is vett meg fődeket. 5 évig vagy 6-ig vót bíró.

Betyárhagyomány

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Mitnyek István 76 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Bene Vendel tizenhatszél gatyája
 Megakatt a túskebokor ágába
 Túskebokor ereszd el a gatyámat
 Ha uré vagy ha paraszté leváglak.

Vót a régi csárda, ahol a Czigóth Pista lakik az fölött az erdő felé zsuppos ház később a Kondor-féle háznál is vót. Pécsek féle háznál /Farkas-féle ahol a Kodela Györgyék laknak/. Ott van egy nagy gödör, vízfordás azon jártak le. Mer az öreg Farkas is betyár vót, beszegődött a Kendeffyékhoz, mer nagy büne vót.

Kis József kemény ember vót, középmagas, sovány. Nem lehetett belőle semmit kivenni, bajszoc, körühájás vót, a kalapra főpöndörödött.

Ha valaki megbántotta, vagy főgyújtotta, vagy kivégezte. Falu réme vót. Addig mig nem tutták efogni, kutya gyerök vót. Lobbanékony ember vót, bosszuálló. A betyároktól fét még az atyauristen.

Marton Vendelt szájon türütem. Édesapám hel-ettes községi biró vót, mikor efokták a csendörök Marton Vendelt. Később ivogattunk a kocsmában, begyütt, monta: "tudod keresztfiam, tudod a te édesapád engem kivezetett".

Mondom: "ez nem vót igaz".

Az meg: "Dehogynem"

Az ugy volt, hogy evitték az erdőbe édesapámat, hozzon fejszét, kivágtak kökényfát, leágasták, aztá visszaatták a fejszét apámnak és hazakütték "hogya a többit majd mi elintézzük". Akko megkötözték és kiverték a taapát, miko efáratt az egyik, ütte a másik.

Addig-addig mig én szájon türütem.

Monták, hogy ne bántsam, de én kiabátam "Megfujtom ezt a büdös taknyost, illen hitvány embör, ez vót a falu réme. Emut már ez az idő."

Fé'tek tőlük mindenki. Mert aki ellene mondottak attu loptak, vagy főgyújtották a házát. "Megáll aszongya abroszvalagu paraszt, rászáll a piroskakas a házadra". Pásztor vót, de amit egyszer meglátott a keze, e vitte.

Marton Vendelt mikor váltatták a csendörök, cserfakéreg parazzat tett a tenyerébe, átégette a kezit és mégse vallott semmit. /Annak van a legerősebb parazsa/

Kis József betyár

Pogányszentpéter 1967 június
Adatközlő: Kis József 69 éves.
Gyűjtő: Knézy Judit

Mayer meg a Johann elmentek gombászni. Két hizó ki vót téve, a Mayer levágott belőle, a Johann az egészet le akarta emelni a kampóru. Édesapám meglátta, a feje fölé lőtt, a Johann meg ijettében összeesett és három hétig a hideg lőtte. Ott hatyta a kosarát vargányástul.

1912-ben még amikor ivott, verte a tenyerive a bokáját, kanásztáncot járt.

Öregapám kanászszamadó vót Surdon. Vele együtt őrzött, onnan vitték el. Később keresték öregapámnál, de oda csak akkor ment, mikor tiszta vót a levegő.

Miután édesapámnak ellőtték a lábát meggyógyult, akkor idejött Szentpéterre, itt vót 50 évig kanász és csordás, községi.

Mikor kiosi gyerek vótam, jött hozzá többször duplapuskás, sallangós tarisznyával. Beszélgettek, ettek, ittak, én meg a kuckóból lestem. Monták másnap reggel, hogy kis kenyeret egyetek és nagy hust. Akko már vót hus is.

Sokat szenvedtek kinn az Isten ege alatt. Mindjárt fölherkent, ha az ember nem kedvére szólt neki.

Többnyire pásztorokból kerültek ki, ezek nemigen ijedtek meg.

Mikor betyárnak felcsapott, csak harmadik évben lőtték el. Hitták a társai Szlavóniába, hogy felléptek a csendőrök, jöjjön, de ő nem ment, mert már bejárt anyáéhoz Beleznára. Valaki besugta, hogy odajár. Árkot ugrott át, megcsuszott, a bokáját átlütték.

Subrit emlegette, hogy találkozott vele egyszer, összetalálkoztak velük. Nagyobb csapatban vótak. Szakállasok vótak.

Hajnal Jancsinak kisszerűbb csapatja vót, 8-12-en vótak.

Betyárokról

Pogány-szentpéter 1967 június
Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács 74 éves
Gyűjtő: Knézy Judit

Az öreg Belics bácsi meséte, hogy látta őket. Azok a szegény-embert nem bántották, inkább segítették, az urakat rabolták.

Harmat Rozit én saját szememmel láttam Pacsatütősen, hajlott mindene, a betyárok kedvese vót, sokat ütötték, dobták. Ugy mulatott ott a kocsmában, mint a rosseb. Sok bort elbirt, egyszerre lenyelt egy üveg bort. Járt házakhol, mindenhol attak neki ennyi-innya.

Savanyó Jóska miko kigyött a börtönbül, bő gatyában vót, megtermett ember vót. Mi gyerekek szaladtunk utána. Miko bement egy házhól, má tutták, attak neki ennyi-innya. Megelőzte a hire.

A kis keresztkomám apya 15 évre vót elzárva, kibirta, vizet sem kapott, csak kenyeret, Ilovában Kis József. Jobban loptak disznót, birkát, baromfit. Marton Vendellel még Jugoszláviából is lopott. Piatal felesége vót, hordott neki mindent haza. Ha elfogták a csendőrök, nem vallott ám. Mitülénk is lopott, de nem tudták rajtétni.

Savanyóról mesélték, hogy egyszerű embernek vót öltözve. Találkozott egy asszonnal. Az nem ismerte fel. Beszélgettek. Az asszony simfölte a Savanyut, hogy illen-ollan ember az. Az meg hozatott vele gombostüt és beleböködte a sarkába. Mondta, hogy én mindig segítettem a szegént, te meg szidsz engem? Akkor megpatkollak. Én csak a gazdagokat bántom.

A nagyném Pacsán a Savanyó kedvese vót, az hozott neki mindent, az meg nem gyűjtötte össze, hanem elköltötte. A nagyném meg mindig etette őket.

Aprószentekkor korbácsolás.

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Gadácsi Lajos Kovács 74 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Fizfából szoktuk fonni, nyole ágbul. Taval tanítottam meg a szomszéd gyereket fonni korbácsot.

Mikó bement a gyerek, mondták:

Hála Isten megértük aprószentek naptyát

Adja Isten, hogy többet is megérhessünk

Ne ilyen buval, bánattal, hanem szép örvendetes napokkal.

/Akkor korbácsolja/

Friss légy, jó légy, egészséges légy, keléses ne légy,
porzsávás ne légy.

Ha borért küldnek vizért menj

Ha vizért küldnek borért menj

Jó dógos légy, szófogadó légy,

Jó kalácsot süssön az asszony.

Ismétlőiskolások jártak, most is járnak még, de csak azt mondják, hogy

Friss légy, jó légy, egészséges légy

Ha meglátták a lányokat, jól meghajszolták és jól megverték.

Telefon: Postafiók 70.

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Kis József 69 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

Hajnal Jancsi bandája

Édesapja Kis József bátyja. Hajnal Jancsi járt erre felé, Rezánszki Pista, Körtési, édesapám is velük vót két és fél évig közebük át, Hatan vótak.

Rezánszki Pistát itt a "hótt ember" gödrinél lütték agyon a pandurok a vörösdombi ódalon. Édesapámék ájtak neki sirt, a bükkfa ódalába véstek oda egy betyárt, dufla puskával a vállán, tarisznyával, széles gatyában, göndör hajjal és odairták. "Itt nyugszik Rezánszki István". Két éves vótam akko miko ez mekhót, 8 éves vótam, mikor megmutatta édesapám, azét lett betyár, mert büntelen ráfokták, hogy Surdnál valami göbölök elvesztek és ráfokták, hogy ú is köztük vót. Börtönbe zárták Kaposváron 1870 körül. Még leány vót. Szentmiklósi Draszner Jánossal vót együtt, osztán együtt mekszöktek. Kiszették a rácsot, kifeszítették ékkel, fúróval. A Draszner nem fért ki beszorut, és se ki se be nem tudott menni. Édesapám otthagya. Szegény Draszneret bikacsökkel megverték.

Öregapám Surdon szógát, az öreg Somssich kérdezte: Jóska, hun a te fiad, má régóta nem láttam. Meg is jelent puskáva, és ráijesztett, az u' megijett, hogy bep....t. Aztá' monta öregapámnak, a "fene egyen meg, u' megijesztett a fiad, mér' nem mutatkozott be mindjárt. Öregapám azt feléte: Így mutatkoznak be a betyárok. A gróf a monta apámnak: "Jóska, ha köll bor vagy étel, csak gyertek be lesz, csak a jószággyaimat haggyátok."

A zsandárok a beleznai Nyiresben lütték el édesapám lábát, a többiek meg átszöktek Szlavóniába.

A pandurok nem zavarták annyira őket, de a zsandárok igen. Mikor ellőtték a lábát elfokták, föltették a szekérre, az egyik zsandár a mellére térdelt és kitepte a bajszát, hogy hun vótá te kutya, mindenütt köröztettünk.

Mindig erdőségben jártak egész le Baranyáig, így nehezen tutták őket elfogni.

Szentpéteren is vót egy betyárkocsmá, ide is be szoktak buni, vót egy árok a kocsmá mögött, el vót leplezve, téglával kirakva. Miko baj vót azon menekültek el. Nemrég az építkezésnél leszakadt. A "Mélutra" jutottak ki. É= bementek mindjárt az erdőbe.

Kis József betyár

Telefon: Postafiók 70.
 Pogányszentpéter, 1967 június
 Adatközlő: Kis József 69 éves
 Gyűjtő: Knézy Judit

Szaplányosnál vót egy vizesmalom /Szentmiklós és Liszó között/. A mónár azt monta, "ollan betyár nem létezik, aki a csikait elhajtja". Mer bizott a két nagy erős kuttyájában. Aztán eccer a Körtés meg édesapám hust attak a kuttyáknak, valamive bekenték és el is aluttak a kuttyák, csak másnap délben ébredtek fel. A kocsisnak szótak, hogy nehogy kiabájjon, mert kivégzik. Elővezették a két derest, felütek rá és a mónár ablaka alá átak: "Na, mónár, mennek a deresek, költsd fő a kuttyáidat!" Murakeresztturná' átusztattak velük, a horvátok megvették őket.

Az vót a kedves éneke:

"Én is vótam ződ erdőnek betyárja
 Semmi hasznát sem vettem én utánna
 Esik a hó fujdogál a fergeteg
 Majd megveszi testem-lelkem a hideg.
 Fölkeresem görbe fának oldalát
 Ott lesz nekem az éjszakai tanyám
 Fujja a szél görbe fának oldalát
 Jaj Istenem mindenholnan feltalá.

Magam vagyok itt az erdőn egyedü
 Rajtam még a jó Isten sem könyörű
 Föltekintek a csillagos nagy égre
 Jaj Istenem jutok-e még eszedbe.

Szép az erdő, szép a mező mikor zöld
 Mikor nyáron a vadgalamb belekölt
 Zöld ág körül fujja a bus verseket
 Betyár gyerek távolról néz feleje.

Betyár gyereket a zöldág takarja
 Hogy a zsandár soha hírét ne hajja
 Mert a zsandár csak kerüli az erdőt
 Betyár gyerek közébe heverész."

RIPPLONAI MUZEUM
K A P O S V A R

Kis József betyár

Telefon: Postafiók 70.

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Kis József 69 éves

Gyűjtő: Knézy Judit.

Kis József dala:

"Nem akar a vezérüröm legelni
Rézcsöngőjét szomorujan csöngeti
Idegen szagot érző a határba
Hátranézek, hat zsandár jön utánna.
Hat zsandárnak nincsen annyi hatalma
Hogy engem a nyájamtól elhajtana
Én biz addig a nyájamtól nem megyek
Mig a számadóm a csárdából ki nem jön.
A számadóm mikor kijött a csárdából
Azt monta:
Hova hajtjátok bujtárom a nyájamtul
Elhajtjuk a temesvári fegyházba
Keze-lába körösztkacsba lezárva.
Jaj, de nehéz körösztkacsat viselni
Körösztkacsba barna kislányt szeretni
Hogyha látnád babám mikor vasalnak
Gyöngye szived talán meg is hasadna.
Nevelkedtem, mint az erdőn a rózsa
Nyájat loptam huszesztendős koromba
Nyájat loptam három ürüt, hat báránt
A babámma' elmulattam az árát.
Jóska fiam, Vendel fiam mit tettél
Hogy Buzsákba nyájat lopni elmentél
Nem baj apám, lesz majd óra, aranylánc
Nem is állit meg engemet egy zsandár."

Pikulára, furuglára táncótak.

Patkóról szóló ballada.

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Kis József 69 éves

Gyűjtő: Knézy Judit

"Nem messze van ide Kismargitta
Azt a Tisza köröskörü fojja
Közepibe a Becsali csárda
Abba mulat egy betyár magába

Pusza csárda két ajtó van rajta
Patkó Pista lovagol be rajta
Már messzirü így adja fel a szót
Láttak-e má' egy lovon két patkót.

Ha nem láttak jöjjenek, most látnak
Négyet visel a gyönyörü állat
Az ötödik magam vagyok nemde
Kettő meg a csizmámra van verve.

Onnadj alu gyönnék a zsandárok
Már messzirü fénylik a csákójok
Elől gyön a zsandár a hadnaggyal,
Igyenössen a csárda ajtóba.

Jó estét szép Becsali csárdásné
Hát ez a szép szilaj csikó kijé
Ott benn mulat annak a gazdája
Most ért ide nincs egy félórája.

Küldje ki hát ennek a gazdáját
Mink nem bántuk csak adja meg magát
Ki sem megyek, meg se adom magam
Ha úgy tetszik hajtsák el a lovam

A lovamat nem annyira bánom
Csak a nyeret, szerszámot sajnálom
Szügyellője a bugyellárisom
Abba hever százezer forintom.

Száz forintot adtam a lovamér
Háromszázat rávaló szerszámér
Tizezeret attam a babámér
Kit nem adnék széles e világért.

Kutya zsandár rakd le fegyveredet
Kutyák egyék, igyák a vérödet
Megmutatom én azt nemsokára
Hogy letesznek a sárga föld gyomrába.

Nyuli és Konter család. "A Konterék kertje"

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Konter Imre 69 éves, kat. 12 holdas

Gyűjtő: Knézy Judit

Édesanyám apja vót Nyuli, Szentpéterre való vót. Annak az apja építette ezt a házat 1820-as években, ez vót az első téglaház és "cserepesház". Édesanyám apjának apja árvagyerek vót, az uraság vót a gyámja, az adott neki téglát, meg anyagot. Nyuli szeretett mulatni, nem szeretett dógozni, csak mindent eladott. Nyuli lóháton járt a menyecskékhez Kanizsára. Mikor édesapám itt vót, még akkor is elment vele Kanizsára, édesapámmal kifogatott és tekergett. Nem tartott a betyárokkal kapcsolatot.

Vót másnak is nagy kertje, még szélesebb is mint a miénk. 16 gyereke vót édesanyámnak, s mivel itt sok gyerek vót, azért jöttek ide a gyerekek, azelőtt is ide szoktak jönni, labdáztak, lityáztak. Édesanyjáék hárman vótak testvérek, akkoriban is ide jártak játszani. Egy megszokott hel vót ez. Addig míg a Kovács tanító nem gyűtt, aztán az elvitte a lányokat az iskolához./Nyuliék is katolikusok./

Mátkázókor is játszottak és lityáztak, pötyéztek, harangszókor hazamentek, eladólányok, legények. Itt szokták a keresztszülők átadni a keresztyerekeknek az ajándékokat, narancsot, tojást, régebben almát.

Mátkázókor is itt játszottak.

Édesapám apja erdős vót Iharosban, Berényben mikor az öreg meghat, apám idejött szógálni, Ságli nevű főerdésznél vót. ~~Máskor is~~
~~xxkanya, xhegy, xárak, xlévő, xhegy, xmenes, xszék, x~~

Házasságkötés szokásai:

Pogányszentpéter 1967 június

Adatközlő: Konter Imre 69 éves, kat. 12 holdas és Konter Imréné.

Gyűjtő: Knézy Judit

Vót olyan rokonya, hogy érdeklődött, hogy e menne-e, aztán hirt mondott. Megkérni a vőlegény és apja ment el, vagy az anyja.

Ebeszégettek, aztán földobták az ügyet és a lányt is megkérdezték. Tetszette magát. Megbeszéltek még, mikor lesz az eljegyzés.

Eljegyzéskor a vőlegény zsebkendőt kapott, vót ugy, hogy berliner kendőt is kért zálogba. A lány mindég adott neki tiszta zsebkendőt. Valamikor kivarrtot vót, az én üdömbe sima.

Akuvásnál megegyeztek a két násznagy, hogy mellik család mit ad.

A vőlegénynek egy pár cipőt, harisnyát, egy piros hátrakötő szemkendőt, nagykendőt, később plüskabát is /régebben bajkót/- Kani-
zsán csináltatták/. Valamikor csizmát kivántak a menyasszonyok, sárgapatkós, fekete csizma vót, a tetején két ujjnyi piros. Kemény-
száru vót, hegyes orru "tarka" puha "rogyottszáru" csizma. Hátuvar-
rott, Mégrégebben az ódatvarrott vót. Ezt megvásárolták esküvő előtt.

Lány: vett neki 6 inget zefir, 6 asóatyát
vászonból varrta a lány meg az ángyuk kihimezték.

Konter Imre mikor nősüt 17 holdja volt a családnak,
a lánynak 12 körü.

Együtt maradt a családdal, bátyám is idehozta. 1937-ben váltak szét. Csak akkor kapta meg a feleségem is a földjét. Édesapja parancsót, igen szigorú vót, ő gondukodott róla mit köll vetnyi, pénzt is ő kezelte. Ha kis mulatság vót nem sok pénz gyutott. Min-
dig az édesanyám főzött, csak ritkán a menyecskek.

Mikor ettünk körü pad és székek vótak, körütek, leütek az asszonyok is, csak a gazdaasszony járkált ki be a tálakkal, de ő is leült.

Kodela Péter bácsi, Jancsi, Ferkó, Péter, Jóska együtt maradt a család. Az első világháboru után hamarosan szétmentek. Novákék-
nál is.

Nálunk maradt legutoljára együtt a család. A házaspár kinn feküdt az istállóba, aki kocsis vót. Nekem marháim vótak, én benn aluttam.

Az eső szobában az öregök feküttek és a kisebb gyerekek. A kis szobába csak mi aluttunk, 3 fiam vót.

A konyha bóthajtásos vót, mászókéményes, 1906-ban bontottuk le, azóta rakott sparhel van. Konyhában nem aluttak.

Öregasszony főzött, gyerekeket gondozgatta. Közösbe fontak, meg szüttek, másnak is szütt. Amit az asszony hozott magával nem azt használta, hanem itt fontból és szóttból és amit magával hozott abból adott a lányának és igyekezett szerezni hozzá, titokban is font.

Vőfély legalább kettő vót, meg két nyoszoló-lány mindegyiknek. Bokréta vót a vőfély kalapján szalaggal, később a mellén. A násznagynak szintén bokkrétája vót a mellén, lányoknak koszoru vót a fején. Pozovicsnak csutora vót a nyakában, nagy huncut szokott lenni. Perecet tett a füzőre, egy gatyamadzagra felfűzték és azt a vállára tették. Ha a faluban nősüt, ment a menet előtt, akkor söpört előttük. Rikogatott, danót.

Ha hazanősüt a legény, akkor elmentek a menyasszonyé és elkisérték a menyasszony háznépe a vőlegény házhoz. A vőlegény meg otthon várta.

Vőfély kérte ki. Találós kérdést adtak fel a vőfélynek sokszor:

Söprüt fogott a lába között és kérdezte: "taládd ki mi van a lábad között."

A menyasszony butorát mikor kiatták, kellett ládavátcságot fizetni. Az enyémmé is köllött, nem akarták, de monták, hogy divat. Berényi lány vótam, ládavátcságot köllött fizetni 20 pengót. Egy kredenc meg egy sifonér vót. 18-20 abrosz, 18 tűrüközökendő, kenyérruha 30 db, lepedő 18, halottas 2, paszitos 18 vót.

Zene szót, a vőfény kísérte a menyasszony holmiját.

Babonák a házasságkötés körül:

Söprüt tettek a küszöbre, hogy fölveszi-e és jó háziasszony lesz.

A tojást a küszöb elejbe tették, ha összetöri, könnyű szülése lesz

Nyálas fonált tettek a menyasszony dereka köré, hogy meg ne habonállák.

Özv. Kodela Józsefné életrajza.

Telefon: Postafiók 70.

K. P. S. V. A. R.
RIPPONONAI MUZEUM

Pogányszentpéter, 1967 június

Adatközlő: Özv. Kodela Józsefné 68 éves
/sz.1900/

Gyűjtő: Knézy Judit

Férjhezment 1914-ben, még azévben megözvegyült

Férjhezment 1921-ben, férje meghalt 1937-ben

Férjhezment 1952-ben férje meghalt 1966 november 1-

Fia meghalt a II. világháboruban.

I. férje után nem kapott semmi nyugdíjat, Berkös József Pat.

II. férje Czigóth János, 1919-ben ő volt a község tanácselnöke, kisparaszt, 2 "hód" földje volt. Bujkált utána csak abba az esztendőbe 1920-ban.

III. férje Kodela József, utána özvegyi jéradékat kap 200 forintot, szociális segílyt, 1965 juniustól kapja, utoljára 1967 márciusit kapta meg.

Novák Rozália szüleinek 3 hód földjük vót, édesapám járt képest aratnyi régen. Még eső osztálos diák vótam, már vittek kapányi, kézrefoktak, alig birtam el a kapát, csak a kukoricaközit kapátam. Igen megbetegedtem, édesanyám fésüt, osztá igen rosszu löttem. Minden mezei munkát, erdőre is mentem fát vágnyi, nyestem a fa ágait, amikor annyira birtam, még fűrészeltam is. Kepésekhez nem engedtek el. Masinya mellé odajártam, ölég sok esztendón, henger mellé is a postautra odajártam. A legelső keresetembü egy pár fülbevalót vett szegény anyám. /Az oroszok vitték el./ Vett aztán viselőruhát, vett kartont, a füstő drágább vót. Ünneplót vett szövetfélélt, sima szoknya és rékli, itt varrták meg.

2 dumyhát adtak, 3 vánkost, 1 szekrényt, 4 abroszt, 4 törülközöt, vékaruhát, kevés vót mindegyikbü, lepedöt.

4-5 ünneplő és 2 viselő vót.